

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VÝVOJ BANKOVNÍHO SEKTORU V ČESKÉ REPUBLICCE

Autor práce: Jana Šmatláková

Studijní obor: Regionální studia

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

Katedra: Katedra společenských věd

2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Jiřímu Duškovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

ŠMATLÁKOVÁ, J. *Vývoj bankovního sektoru v České republice : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2011. 68 s. Vedoucí bakalářské práce : Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

Klíčová slova: bankovní sektor, bankovníctví a EU, eurozóna, finanční krize, historie bankovníctví, komparace vybraných bank, vývoj bankovního sektoru

Bakalářská práce analyzuje vývoj bankovního sektoru České republiky jako celku, podává komplexní přehled podob bankovníctví od vzniku na českém území po současnost. Představuje také nejdůležitější proměny a legislativní úpravy bankovního trhu České republiky. Dílčím úkolem je komparace tří největších bankovních subjektů (České spořitelny, Komerční banky, Československé obchodní banky) z hlediska čistého zisku a počtu zaměstnanců v letech 2000 – 2009 a dalších kritérií.

Pozornost je následně soustředěna na změny v českém bankovníctví spojené se vstupem do Evropské unie a dopady, které přinesla do bankovního sektoru celosvětová finanční krize. Tyto dvě události podstatně působily na bankovní trh 21. století a jeho další vývoj.

ABSTRACT

ŠMATLÁKOVÁ, J. *Development of the banking sector in the Czech Republic : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2011. 68 s. Supervisor : Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

Key words: banking sector, banking and EU, eurozone, financial crisis, history of banking, comparison of the selected banks, banking sector development

This bachelor thesis analyzes the development of the banking sector in the Czech Republic as a whole, it gives a complex overview of the forms of banking since its foundation until present. It also introduces the most important changes and legal regulations of the banking market in the Czech Republic. A partial project contains comparison of three biggest subjects (Česká spořitelna, Komerční banka, Československá obchodní banka) from the perspective of net profit and number of employees in years 2000 – 2009 and other criteria.

Then the attention is focused on the changes in the Czech banking linked to joining the European Union and impacts, which introduced global financial crises into banking sector. These two events fundamentally work to banking market of 21th century and its next development.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	9
2 POČÁTKY A HISTORIE BANKOVNICTVÍ	11
2.1 Směnné obchody, bankovnictví středověku a novověku.....	11
2.2 Rakouská národní banka a další subjekty trhu.....	13
2.3 Banky v období Rakouska-Uherska	14
2.4 Československé bankovnictví v době meziválečné	15
2.5 Proměny bankovního sektoru po roce 1945	16
2.6 Banky v přelomových 90. letech.....	17
2.6.1 Zákonné úpravy bankovnictví při budování nového státu	17
2.6.2 Zákon č. 21/1992 Sb. o bankách	19
2.6.3 Banky České a Slovenské Federativní Republiky	20
2.6.4 Založení České bankovní asociace.....	22
2.7 Bankovní proměny spojené se vznikem České republiky.....	22
2.7.1 Zánik SBČS a vznik ČNB.....	22
2.7.2 Česká národní banka	23
2.7.3 Měnová odluka české a slovenské koruny	23
2.8 Bankovní prostředí do roku 1995	24
2.9 Bankovní prostředí po roce 1995	27
2.9.1 Finanční problémy bank a jejich řešení	27
2.9.2 Privatizace bank	28
2.9.3 Kauzy IPB	31
2.10 Bankovnictví 21. století	33
3 VÝVOJ BANKOVNÍHO SEKTORU V ČR.....	35
3.1 Porovnání hospodaření vybraných bank	35
3.1.1 Vývoj čistého zisku a počtu zaměstnanců bank.....	36
3.1.2 Vyhodnocení vývoje bank.....	39
4 ČESKÉ BANKOVNICTVÍ A EVROPSKÁ UNIE	42
4.1 Hospodářská a měnová unie.....	42
4.1.1 Klady a zápory Evropské měnové unie.....	43
4.2 Evropský systém centrálních bank	44
4.3 Bankovní direktivy v zemích Evropské unie.....	45
4.4 Zavádění společné měny	47

4.4.1 Euro a Česká republika	48
4.5 Krize a eurozóna	50
4.6 Přínosy EU bankovním klientům.....	50
4.6.1 Zákon č. 284/2009 Sb. o platebním styku.....	51
4.6.2 Rozšíření služeb	51
4.7 Působení EU na český bankovní sektor.....	52
5 FINANČNÍ KRIZE	54
5.1 Vznik a globální dopady	54
5.2 Finanční krize a bankovní sektor ČR.....	55
ZÁVĚR.....	57
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	60
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ.....	66
SEZNAM ZKRATEK.....	67
PŘÍLOHY	68

ÚVOD

Český bankovní sektor je neodlučitelnou součástí našeho státu i života občanů, dynamicky se rozvíjející součástí české ekonomiky. Bankovníctví na území našeho státu prošlo za svou existenci mnoha proměnami, které tuto oblast v jednotlivých staletích utvářely. Banky se rozvíjely od filiálek poskytujících základní služby až k velkým skupinám napříč finančním trhem českým i zahraničním. Postupem času došlo k rozšiřování bankovních služeb, průniku do sektorů odlišných od původního zaměření, jako například investičního či pojišťovacího.

Pod pojmem bankovníctví si v dnešní době vybavíme především rozsáhlou soustavu bank a škálu služeb, které jednotlivé instituce nabízejí. Většina z nás si již neuvědomuje rozsáhlý historický vývoj, který dnešním moderním bankovním koncernům předcházela. Těžko si již dokážeme představit, že prvopočátky směnných obchodů a tvorby peněz, které můžeme považovat za prazáklad vzniku bankovníctví, nalézají svůj počátek v daleké historii českého území.

Naše území ve své historii prošlo vládou mnoha rodů či panovníků, dobou útlumu i rozkvětu. V každém období však přetrvávají skutečnosti spjaté s obchodem, penězi, finančními institucemi či jejich různorodými službami.

V květnu roku 2004 vstupuje Česká republika do Evropské unie. Tento vstup přináší nespočet změn do odvětví české ekonomiky, bankovníctví nevyjímaje. Dochází k harmonizaci věcí právních i změnám v evropské spolupráci. Je to jedna ze zásadních událostí ČR i bankovního sektoru.

Jednou z nejvýznamnějších událostí tohoto století, která zasáhla v globálním měřítku, je finanční krize. Nejen Česká republika, ale nespočet států pocítilo její dopady. Recese, která zasáhla Českou republiku, se odrazila do vývoje dalších let. Krize byla zásadní zkouškou stability českého bankovníctví.

Český bankovní trh 21. století je charakterizován mnoha institucemi, značnou soutěživostí subjektů poskytující nejrozumnější služby finančního spektra či pronikáním a působením zahraničních subjektů.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Cílem této bakalářské práce je analýza bankovního sektoru České republiky jako celku. Práce je zaměřena na vývoj českého bankovníctví od prvních počátků až po současnost. Vzhledem k rozsáhlosti tohoto tématu není v možnostech bakalářské práce pojmout veškeré informace týkající se utváření českého bankovního sektoru. Z tohoto důvodu je kladen důraz především na vytýčení jeho nejdůležitějších vývojových mezníků.

Práce podá ucelený přehled jak o historii, tak o současnosti českého bankovníctví. Zaměřuje se na doby prvních směnných obchodů na našem území i problematiku moderního světa 21. století. Dílčím úkolem práce je zhodnocení českého bankovního trhu ve vztahu k Evropské unii a v neposlední řadě dopadu světové hospodářské krize na naše bankovníctví. Pro analýzu oblasti bankovníctví je důležité představit nejdůležitější úpravy a předpisy právního systému, kterými je tato oblast specifikována.

Bakalářská práce je rozdělena do čtyř hlavních částí. První z nich je věnována zrodu bankovníctví a bankovních institucí na území českého státu a vývoji bankovního trhu v čase. Chce-li se tato práce zabývat vývojem bank a finančních služeb, nelze v ní opomenout historické období, kdy u nás dochází k první směně, tvorbě peněz či zakládání finančních institucí.

V další z kapitol se práce zaměřuje na vývoj bankovního sektoru z hlediska hospodaření bank v letech 2000 - 2009. Rok 2010 není v komparaci zohledněn z důvodu neuveřejnění výročních zpráv pro rok 2010 v době zpracování práce.

Práce analyzuje tři vybrané instituce našeho bankovního spektra (Českou spořitelnu, Komerční banku, Československou obchodní banku), které jsou následně podrobeny komparaci z hlediska čistého zisku a průměrného přepočteného počtu zaměstnanců. Pro výsledné porovnání dochází k přepočtení zisku na jednoho zaměstnance.

Závěrem kapitoly je analyzována návratnost investic zahraničních společností do majoritních podílů komparovaných bank. U každého z akcionářů je zjišťován počet obdržených akcií na kusy a to pomocí zakoupeného procentuálního podílu a celkového počtu emitovaných akcií banky. Čistý nekonsolidovaný zisk bank je dělen celkovým objemem akcií a poté násoben zjištěným počtem kusů akcií dané společnosti. Jsou tak určeny jednotlivé roční příjmy z podílů, které společnosti získaly privatizací,

až do roku navrácení vstupních investic. Každý z akcionářů bank získal majoritu k jinému datu, bude proto zohledňován až první celý rok po koupi akcií.

Údaje pro srovnání bank jsou získány z nekonsolidovaných výročních zpráv. Nekonsolidované (individuální) ukazatele jsou zpracovány podle českých účetních standardů. Od roku 2005 jsou použity Mezinárodní standardy účetního výkaznictví ve znění přijatém Evropskou unií. Z důvodu porovnávání hospodaření bank, nikoliv celkových organizací včetně dceřiných společností, budou použity právě nekonsolidované údaje, které hospodaření těchto dceřiných institucí bank nezahrnují.¹

Jednotlivé subjekty pro srovnání jsou zvoleny na základě vyhodnocení soutěže Banka roku 2010 - kategorie Nejdůvěryhodnější banka roku 2010.²

Další část této bakalářské práce se zaměřuje na české bankovníctví ve spojení s Evropskou unií. Vstupem České republiky do Evropské unie zaznamenal náš bankovní sektor mnohých změn - především legislativního charakteru. Dochází k prohlubování spolupráce v mezinárodním měřítku, je kladen důraz na harmonizaci, jednotné fungování měny. V práci je charakterizováno působení EU na český bankovní sektor i přínosy bankovním klientům.

Poslední kapitola bakalářské práce analyzuje dopad světové finanční krize na český bankovní sektor. Provázaností ekonomik a finančních systémů států po celém světě postihla tato krize i českou ekonomiku.

Bakalářská práce vychází z množství literární pramenů, tištěných i elektronických. Pro oddíl zaměřený na srovnání bankovních subjektů je použit synchronní přístup komparace.

---

¹ ROSE, S. P. *Peněžní a kapitálové trhy*. Přel. L. Grega. Praha, 1994, s. 112-113.

² HRUŠKOVÁ, M. *Bankou roku se popáté stala Česká spořitelna* [online]. Praha : iDNES.cz, 2010 [cit. 10. října 2010]. Dostupný z WWW: <http://finance.idnes.cz/bankou-roku-se-popate-stala-ceska-sporitelna-f34-/bank.asp?c=A101109_121847_bank_hru>.

2 POČÁTKY A HISTORIE BANKOVNICTVÍ

2.1 Směnné obchody, bankovníctví středověku a novověku

Už v dávných dobách se na našem území začíná mezi lidmi objevovat potřeba směny zboží a postupně tak dochází k rozvoji prvních obchodů, později k tvorbě peněz. Samotnému vzniku předcházela směna různých věcí, výrobků či zvířat. Jako platidlo sloužila například kůže, dobytek, mušle, obilí, čaje či vzácnější kovy.³

První ražené, či přesněji řečeno odlévané peníze, které se u nás objevily, jsou keltského původu a byly užívány již v 1. století před Kristem. Ražba keltských mincí se však s příchodem nových keltských kmenů a nového obyvatelstva na dlouhou dobu odmlčela.⁴

Již v 10. století zaznamenáváme v oblasti našeho dnešního státu pomalý hospodářský růst, který vedl k dělbě práce, jež se začala projevovat vznikem místních trhů a rozšiřováním řemeslné produkce. S rozrůstající se směnou zboží vzniká potřeba platidla s trvalejší hodnotou, proto dochází k ražbě české denárové mince. Tyto nejstarší kovové peníze byly raženy v první polovině 10. století. Měly sloužit nejen k usnadnění směnných styků, ale také jako důležitý zdroj příjmů českých knížat rodu Přemyslovců, kteří byli vlastníky rozsáhlých statků. Vývoj dále směřuje k odvádění finančních poplatků mocnějším státům pro vlastní zabezpečení země, narůstání finančních transakcí spojených s prodejem a koupí nemovitostí.

Peněžní obchody byly původně spojeny s mincovním regálem, ale již ve 12. a 13. století se od něj oddělily a mincovní regál byl přidělován především soukromým kupcům.⁵ Mincovní regál patřil mezi výsostná panovnická práva, které zahrnovalo výsadní právo určit název, kvalitu a provedení mincí, provádět kontroly, řídit oběh peněz, zakazovat či regulovat vývoz i import. Mincovní regál byl mnohdy pronajímán soukromým osobám, což znamenalo časově omezené privilegium ražby mince jménem panovníka.⁶

Středověká města hrála důležitou roli ve vývoji půjčování peněz a prodeji rent. Prodej rent je ve středověku pojímán jako způsob investování peněz. Peníze se stávají

³ DRAŠNAROVÁ, K. *Peníze nosíme po kapsách už tisíc let* [online]. Praha : iDNES.cz, 2002 [cit. 19. října 2010]. Dostupný z WWW: <http://finance.idnes.cz/penize-nosime-po-kapsach-uz-tisic-let-dwf-/bank.asp?c=A020211_151820_fi_osobni_jlo>.

⁴ ŠENKÝŘOVÁ, B. *Bankovníctví I*. 3. vyd. Praha, 2002, s. 23.

⁵ VENCOVSKÝ, F., et al. *Dějiny bankovníctví v českých zemích*. 1. vyd. Praha, 1999, s. 13-14.

⁶ BAŽANTOVÁ, I. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost*. Praha, 2005, s. 9.

prostředkem bezproblémového a snadného prodeje či nákupu obilí i řemeslných výrobků, odvádění feudální renty a dalších finančních povinností vůči státu a církvi. Díky rostoucím potřebám společnosti dochází k rozlišení mincí z hlediska velikosti nominálu v zásadě do tří skupin: hrubé (dukát, tolar), běžné (pražský groš, bílý či malý groš), drobné (bílý a malý peníz, krejcar). Velká rozmanitost měn byla spjata také s mezinárodním obchodem.

V období raného novověku se již setkáváme s pojmem „banka“, kterým byly označovány tehdejší finanční domy. Mezi jejich hlavní úkoly patřila především směnářská činnost rozmanitého oběživa v zemi. Specializovaní drobní obchodníci ohodnocovali jednotlivé mince a vypláceli poté jejich ekvivalent ve známých ražbách. Vzhledem k mnoha různým kritériím v ohodnocení mincí však směna peněz často přecházela do spekulací. Důležitou funkcí, kterou tehdejší obchodní domy zastávaly, bylo poukazování peněz na dálku. Bylo běžné, že velké bankéřské firmy měly své zástupce v řadě evropských měst. Všeobecně přijímanou formou úhrady peněz se stala směnka. V Čechách a na Moravě byly směnky známy a ojediněle používány již od 15. století. Nelze také opomenout funkci bank v oblasti poskytování úvěrů, kterou již tehdy bankovní domy vykonávaly.

Přední místo mezi bankéřskými domy působícími v českých zemích zaujímaly v první polovině 16. století především velké zahraniční firmy. Největší z nich byl bankéřský dům Fuggerů. Centrem směnářských a úvěrových obchodů byla Praha. Se západní Evropou se však Praha porovnávat zdaleka nemohla. Vedle bankovních domů zastávali značnou důležitost také židovští bankéři, kteří byli obvykle spojeni s pražským ghettem.

V 17. století dochází v kontinentální Evropě vlivem událostí třicetileté války k mobilizaci veškerých finančních rezerv pro válečné účely. Tato skutečnost přispívá k celkově napjaté finanční situaci 17. a 18. století. Evropským státům se vesměs nedostávalo finančních prostředků, proto docházelo k vypisování státních obligací. Vlivem neustávajících válečných konfliktů se i v českých zemích, které v tu dobu spadaly pod správu Habsburské monarchie, tvořil vysoký státní dluh.⁷ Nedostatek finančních prostředků řešili panovníci pronajímáním mincovního regálu či přímými půjčkami od „dvorských Židů“, kteří plnili funkce úvěrních ústavů. Titul „dvorský Žid“, který uděloval panovník, byl spojen s měnovými i jinými privilegii, ale také s daňovými povinnostmi.⁸ Umořování státního dluhu a přijímání zúročitelných depozit

⁷ VENCOVSKÝ, F., et al. *Dějiny bankovníctví v českých zemích*. 1. vyd. Praha, 1999, s. 22-47.

⁸ BAŽANTOVÁ, I. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost*. Praha, 2005, s. 9.

zajišťovala vídeňská městská banka Wiener Stadt-Banco. V roce 1762 došlo na našem území k emisi tzv. bankocetlí, které můžeme považovat za první papírové peníze.⁹

Státní zadluženost a prudká inflace nakonec vyústily ve státní bankrot. V březnu roku 1811 došlo k vyhlášení rozhodnutí, které znamenalo devaluaci rakouské papírové měny - bankocetlí. Byla zavedena nová papírová měna, tzv. směnné listy. Měnovou katastrofu českého území odvrátilo ukončení napoleonských válek, pozitivně zapůsobila válečná náhrada a dále také finanční výpomoc Anglie.¹⁰

V neutěšené měnové situaci se od roku 1813 postupně začíná prosazovat koncepce nově zřízené funkce ministra financí a prezidenta všeobecné dvorské komory. Přistupuje se k názoru, že pouze soukromá a od státu nezávislá instituce může získat důvěru obyvatelstva. Poprvé se tak v naší historii objevuje koncepce banky jako soukromé akciové společnosti, které je státem svěřeno dočasné oprávnění emise bankovek. 1. července 1816 dochází k založení cedulové (emisní) banky, Rakouské národní banky a k úpravě rakouských měnových poměrů.¹¹

První uvedené období je především charakterizováno vznikem obchodů a peněz, nalézáme zmínky o směnách na našem území, prvních institucích. Zpočátku nelze však hovořit o bankách či institucích podobného charakteru. Období starověku je pro prvotní „bankovníctví“ érou rozmachu, pozitivní růst nadále pokračuje i do dob novověku. České bankovníctví prochází postupným formováním. Do českého prostředí začíná pronikat mnoho zahraničních subjektů, které další vývoj urychlují. Celkově příznivé období je však vystřídáno dobou útlumu.

2.2 Rakouská národní banka a další subjekty trhu

Správa Privilegované rakouské národní banky byla svěřena prozatímnímu osmičlennému ředitelství jmenovaného vládou. Ředitelství volilo tři kandidáty a jednoho z nich poté jmenoval císař guvernérem. Prvním prezidentem Rakouské národní banky se stal bankéř Bernhard F. von Eskeles. Národní banka měla výhradní právo vydávat bankovky. Jako zástupce státu zde působil „vládní komisař“, který dbal na zachování statusu „stojící pod ochranou státu“. Hlavním úkolem banky bylo stahovat a nahrazovat státovky směnitelnými bankovkami, napomáhat rozvoji

⁹ VENCOVSKÝ, F., et al. *Dějiny bankovníctví v českých zemích*. 1. vyd. Praha, 1999, s. 50.

¹⁰ VENCOVSKÝ, F., et al. *Dějiny bankovníctví v českých zemích*. 1. vyd. Praha, 1999, s. 58.

¹¹ BAŽANTOVÁ, I. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost*. Praha, 2005, s. 13-15.

obchodů, úvěrů. Roku 1817 byl ukončen její provizorní stav, byla zbavena povinnosti brát z oběhu a vyměňovat státopky a hlavním cílem se stala péče o organizaci papírového peněžního oběhu prostřednictvím emise bankovek.¹² Kromě privilegované banky působila na bankovním trhu řada malých soukromých firem, jejichž význam byl především regionální.

V roce 1824 byla založena Česká spořitelna, která zahájila velmi rozsáhlou bankovní činnost. Působilo zde také několik známějších bankéřských rodin, většinou německého či židovského původu. Se soukromými bankéři se setkáváme i mimo Prahu, v tehdejších průmyslových městech - Plzeň, Brno, Most. V roce 1872 působí jen v českých zemích 33 bank.¹³

2.3 Banky v období Rakouska-Uherska

Prvenství na bankovním trhu zaujímaly především rakouské finanční subjekty. V roce 1874 zde zahájila činnost filiálka National Bank, operující se soukromým kapitálem. V roce 1853 započala svou činnost univerzální Böhmische Eskomtebank, provozující všechny běžné bankovní činnosti - eskont směnek, obchodní úvěry, přijímání depozit, řízení běžných účtů. V roce 1857 byla v Praze ustanovena Prvá česká občanská záložna, což znamenalo podporu financování podnikatelských aktivit v českých zemích. Prvním zemským ústavem, který ve svém názvu použil český termín „banka“, se v roce 1864 stala Hypoteční banka Království českého.¹⁴

Jednou z nejvýznamnějších bankovních subjektů tohoto období byla Živnobanka (Živnostenská banka pro Čechy a Moravu). Byla založena v listopadu roku 1868 a jako první banka v Rakousku-Uhersku byla financována výhradně českým kapitálem. Jejím hlavním cílem bylo podporovat rozvoj nově zakládaných českých firem, dále fungovala také v oblasti služeb živnostníkům a malým společnostem.¹⁵

V dobách vlády Habsburské monarchie je rozvoj českého bankovníctví značně omezen. Působí zde především banky rakouské. Nejinak tomu bylo v období Rakouska-Uherska, kdy u nás nadále dominují především rakouské finanční subjekty.

---

¹² BAŽANTOVÁ, I. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost*. Praha, 2005, s. 13-15.

¹³ ŠENKÝŘOVÁ, B. *Bankovníctví I*. 3. vyd. Praha, 2002, s. 36.

¹⁴ MERVART, J. *České banky v kontextu světového vývoje*. Praha, 1998, s. 18

¹⁵ *Staletá historie končí, z Živnobanky je UniCredit* [online]. Praha : Aktuálně.cz, 2007 [cit. 20. října 2010]. Dostupný z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/domaci-ekonomika/clanek.phtml?id=513119>>.

České banky si však v bankovním prostředí začaly budovat svou pozici, zaměřují se především na rozvoj a pomoc českým firmám.

2.4 Československé bankovníctví v době meziválečné

Československá bankovní soustava vznikala z bank, které působily do té doby v příslušné části Rakouska-Uherska. Banky byly z větší části v rukou zahraničních vlastníků, a proto docházelo k jejich nucenému odkupu a převzetí českými firmami, institucemi a privátními doby (tzv. repatriace). V rámci stabilizace měnové situace a vytvoření určitého řádu v bankovníctví dochází k pověření výkonu funkce centrální banky. Toto pověření získal úřad při ministerstvu financí. Jeho činnost je spojena především se jmény Alois Rašín a Karel Engliš.¹⁶

Roku 1926 byla založena Národní banka Československá s funkcí centrální emisní banky státu. Měla formu akciové společnosti, organizačně byla tvořena ústředím a 134 pobočkami.

Obchodními banky československého bankovníctví vytvářely spolu s Národní bankou Československou standardní systém, jehož součástí bylo na dva až tři tisíce peněžních ústavů (z toho 2083 malých spořitelen). Největšími bankami byly např. Pražská úvěrní banka, Česká průmyslová banka, Moravská agrární a průmyslová banka nebo Agrární banka.

Rozvoj českého bankovníctví narušila až německá okupace. Národní banka Československá byla změněna na Národní banku pro Čechy a Moravu. Na Slovensku byla zřízena Slovenská národní banka. Bankovní instituce musely ukládat část svého kapitálu do vládních cenných papírů a bankovní sektor byl plně podřízen německému vlivu.¹⁷ Po obsazení naší země okupanty dochází k zavedení nuceného kurzu koruny vůči marce. Peněžní ústavy na našem území byly nuceny upisovat německé státní půjčky podle výše vkladů obyvatelstva. Zlata a devizových pohledávek se okupanti zmocnili úplně. Několik dnů po obsazení českého území bylo oddisponováno z našeho depozita u Bank of England 23 087 kg zlata, z Národní banky v Praze na 19 000 kg zlata. Vše ve prospěch nacistického Německa.¹⁸

---

¹⁶ VELEK, J. *Základní informace o českém bankovníctví*. Praha, 2000, s. 3.

¹⁷ VELEK, J. *Základní informace o českém bankovníctví*. Praha, 2000, s. 3.

¹⁸ SPÁČIL, B. *Česká měna od dávné minulosti k dnešku*. 1. vyd. Praha, 1974, s. 115.

Bankovníctví meziválečné doby bylo především charakterizováno značnou snahou o vytvoření fungujícího systému a řádu, postupně však můžeme hovořit o velmi úspěšné éře českého bankovního sektoru. Bankovní trh již tvořilo mnoho českých peněžních ústavů. Tuto stabilizační snahu, rozvoj a utváření však přerušila okupace. Lze říci, že okupací dochází k zastavení budování bankovníctví. České území bylo obsazeno nacisty, kteří se taktéž zmocnili dalších finančních prostředků.

2.5 Proměny bankovního sektoru po roce 1945

Konec 2. světové války přináší v bankovníctví významnou změnu nacionalizací velkých ústavů po roce 1945. Vývoj politické situace během krátké doby umožňuje realizovat zásadní systémovou změnu v bankovní sféře - přetvořit československý bankovní systém v centrálně plánovaný a řízený. Ve své alokační a redistribuční funkci byly banky zastoupeny plánem a staly se v zásadě článkem plánovitěho systému řízení.¹⁹

Bezprostředně po osvobození zde působily dvě emisní instituce, Národní banka pro Čechy a Moravu a Slovenská národní banka. Období měnové nejednotnosti v poválečném Československu ukončil dekret prezidenta republiky z 19. října 1945, který ustanovil Národní banku československou jediným emisním ústavem. Prezidentskými dekrety z října 1945 byly všechny akciové banky i pojišťovny znárodněny.²⁰

Byla zřízena Ústřední správa bank, jako nástroj jednotného vedení, který připravoval postupné slučování akciových bank. V roce 1948 byly zestátněny také soukromé bankovní domy.²¹ Pod státní správu se dostaly všechny akciové banky kromě družstev a veřejnoprávních ústavů lidového peněžnictví. Koncem roku 1945 bylo v Československu 14 bank národních podniků.²²

Po roce 1948 nastupuje koncentrační vlna, jež má soustředit finanční prostředky do zestátněných podniků a bránit odtoku úvěrových zdrojů do sféry soukromého podnikání. Nefinanční subjekty jsou povinny ve vztahu k bankovnímu sektoru respektovat určitá pravidla, např. zákaz obchodního úvěru mezi podniky, povinnost bezpeněžního (bezhotovostního) platebního styku, aj.

¹⁹ PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. 1. vyd. Praha, 2007, s. 26.

²⁰ ŠENKÝŘOVÁ, B. *Bankovníctví I*. 3. vyd. Praha, 2002, s. 41.

²¹ KOLEKTIV AUTORŮ. *Bankovníctví v České republice*. 4. vyd. Praha, 2000, s. 14.

²² ŠENKÝŘOVÁ, B. *Bankovníctví I*. 3. vyd. Praha, 2002, s. 41.

Financování aktivit podnikových subjektů bylo postupně soustředěno do rukou jediné instituce - Státní banky československé, která plnila i roli centrální banky.²³ Úvěrovou a operativně provozní činnost dále vykonávala rozvětvená síť poboček Státní banky československé (SBČS).

Vedle SBČS působily např.:²⁴

- *Investiční banka* – pověřená financováním a úvěrováním investiční výstavby národních podniků a družstev a financováním provozu stavebně montážních organizací; od roku 1958 prováděla pouze úschovu a správu cenných papírů a vybrané činnosti uložené tehdejší vládou,
- *Živnostenská banka* – s reprezentací v Londýně prováděla zúčtovací a platební styk se zahraničím pro soukromou klientelu a vybrané devizové transakce,
- *ústavy tzv. lidového peněžnictví*, které byly roku 1953 převedeny na státní spořitelny podřízené ministerstvu financí; v roce 1967 byly sloučeny v jediný celostátní ústav, z něhož se posléze vytvořily Česká státní spořitelna a Slovenská státní spořitelna,
- *Československá obchodní banka* – zahájila svou činnost v roce 1965; převzala ze SBČS mezinárodní platební, zúčtovací a úvěrový styk, financování a úvěrování podniků zahraničního obchodu, obchodní operace s devizovými rezervami a činnosti související s devizovým hospodářstvím.

Po roce 1945 se tak české bankovníctví ocitá v nové podobě – centrálně řízené a plánované. Ve svých zásadních funkcích jsou banky nahrazeny. Ani toto období nepřináší českému bankovníctví rozkvět.

2.6 Banky v přelomových 90. letech

2.6.1 Zákoné úpravy bankovníctví při budování nového státu

Vznik nové společnosti, která se hlásila k právnímu státu, se musel v první řadě zajistit změnami Ústavy. Ke konci roku 1989 a v roce 1990 koncipování nového základního zákona nebylo z časových důvodů možné, proto se při změnách vycházelo z existující Ústavy z roku 1960 ve znění novely ústavního zákona č. 143/1968 Sb., O československé federaci. Jednou z novel původní socialistické

---

²³ PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. 1. vyd. Praha, 2007, s. 27.

ústavy dotýkající se bankovního sektoru byl např. ústavní zákon č. 556/1990 Sb., který specifikoval postavení Státní banky československé.

Období let 1989 - 1992 lze charakterizovat jako etapu odbourávání centrálně direktivního řízení a zavádění systému tržních vztahů. V bankovníctví se o přechodu na dvoustupňový systém uvažovalo od poloviny 80. let. K reálným legislativním krokům došlo však teprve s přijetím Zákona o Státní bance československé (č. 130/1989 Sb.) a dále o bankách a spořitelnách (158/1989 Sb.) v roce 1989.²⁵ Zavedený dvoustupňový bankovní systém přináší do sektoru nový prvek, kterým je centrální banka. Vazby v tomto modelu bankovníctví jsou heterogenní. Jiný charakter mají vazby mezi centrálním subjektem a bankami, jinou povahu spojení mezi bankami navzájem. Do kontaktu s klientem vstupují pouze subjekty druhého stupně soustavy.²⁶

Na základě těchto zákonů došlo k oddělení emisní funkce SBČS od ostatních funkcí komerčních bank. Zákonem o SBČS naše centrální banka získala standardní pravomoci centrální banky v tržní ekonomice a jejím hlavním cílem se stalo zajišťování stability československé měny. Při realizaci měnové politiky byla SBČS nezávislá na vládě a politických stranách. Mezi její základní povinnost patřilo dvakrát do roka předložit zprávu o měnovém vývoji Federálnímu shromáždění a jednou za čtvrtletí informovat veřejnost.²⁷

Zmiňované dva zákony dále umožnily základní delimitační krok a rozlomení monobankovního systému, usnadnily také start zásadních systémových změn v našem bankovníctví.

Na počátku 90. let tedy československou bankovní soustavu tvoří:

- *Státní banka československá* v pozici centrálně bankovní instituce,
- *Komerční banka* a *Všeobecná úvěrová banka*, které mají své aktivity soustředit na podniky působící v Česku a na Slovensku,
- *Česká státní spořitelna* a *Slovenská štátna sporiteľňa*, které se doposud věnovaly výhradně obsluze finančních potřeb občanů,
- *Investiční banka* a *Živnostenská banka*, jež měly uvnitř předchozího systému okrajové postavení,
- *Československá obchodní banka*, která byla zaměřena na finanční služby pro podniky zahraničního obchodu.

---

²⁴ KOLEKTIV AUTORŮ. *Bankovníctví v České republice*. 4. vyd. Praha, 2000, s. 14.

²⁵ BAŽANTOVÁ, I. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost*. Praha, 2005, s. 113.

²⁶ PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. 1. vyd. Praha, 2007, s. 52.

²⁷ VENCOVSKÝ, F., et al. *Dějiny bankovníctví v českých zemích*. 1. vyd. Praha, 1999, s. 476.

Všechny subjekty kromě centrální banky vstupovaly do nové fáze své existence ve formě státních peněžních ústavů. Pouze Československá obchodní banka měla již v tomto okamžiku formu akciové společnosti.

Zákony dále jednoznačně formulovaly, že SBČS neručí za závazky státu, pokud výslovně takovou záruku nepřevzme. Při plnění svých funkcí a činností spolupracuje s příslušnými ústředními orgány státní správy. K 1. 1. 1990 byla SBČS vybavena statutárním fondem v objemu 1,4 mld. Kčs a všeobecným rezervním fondem o stejném objemu.

Zákonná úprava komerčně bankovní vrstvy systému předpokládala existenci peněžních institucí v právní formě státního peněžního ústavu, akciové společnosti, družstevního podniku nebo společného podniku. Účast zahraniční osoby na bance jako akciové společnosti byla umožněna na základě zákona o podniku se zahraniční majetkovou účastí (č. 173/1988 Sb.).²⁸

2.6.2 Zákon č. 21/1992 Sb. o bankách

Zákon č. 21/1992 Sb. o bankách je jedním z nejdůležitějších předpisů 90. let upravující bankovní sektor. Zákon vymezuje působnost akciových společností, které přijímají vklady od veřejnosti, poskytují úvěry a mají povolení působit jako banka. Mezi další činnosti, které mohou tyto subjekty dle uvedeného zákona vykonávat, jsou např. investování do cenných papírů, poskytování záruk, vydávání platebních prostředků (platebních karet, cestovních šeků) či poskytování bankovních informací klientům.²⁹

Pravomoc založit banku ve formě státního peněžního ústavu mělo federálním ministerstvo financí nebo Státní banka československá. Spořitelnu v této formě pak mohlo založit republikové ministerstvo financí, cen a mezd. Kapitál potřebný k založení banky byl v té době požadován v minimálním objemu 50 mil. Kčs, v dubnu 1991 byl zvýšen na 300 mil. Kčs a od ledna 1994 je požadováno minimálně 500 mil. Kč. Jako autorita uvádějící do bankovního prostoru nové subjekty pracovala SBČS zpočátku velmi živelně. Potřebná pravidla se mohla konstituovat až v průběhu doby, neboť licenční činnost (a bankovní dohled vůbec) bylo nutno budovat zcela od základů, bez jakýchkoliv zkušeností a mimo jakoukoliv návaznost.

²⁸ PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. 1. vyd. Praha, 2007, s. 28-30.

²⁹ Česko. Zákon č. 21/1992 Sb. o bankách. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1992, částka 5, s. 98-105. Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1992&typeLaw=vsechno&what=Rok&stranka=13>>.

Banky a spořitelny podléhaly státnímu dozoru vykonávanému u bank federálním ministerstvem financí a u spořitelen ministerstvem financí, cen a mezd příslušné republiky.³⁰

2.6.3 Banky České a Slovenské Federativní Republiky

V prvním období 1990 dochází v bankovním sektoru především ke kvantitativnímu rozvoji bankovníctví, počet bank rychle narůstal, velké státní banky se změnilly na akciové společnosti. Do konce roku 1990 udělila SBČS licence 23 novým bankám na území celé tehdejší ČSFR (na území České republiky šlo o 21 nových bank); na konci roku 1992 bylo již uděleno v ČSFR 57 licencí, z toho 45 v České republice.³¹

Jako univerzální obchodní banky vystupovali např.:³²

- Komerční banka,
- Všeobecná úvěrová banka,
- Agrobanka a. s. Praha,
- Bankovní dům SKALA, a. s.,
- Poštovní banka a. s.

Vedle obchodních bank u nás působily i dvě spořitelny - banky specializované na bankovní služby obyvatelstvu:

- Česká státní spořitelna,
- Slovenská štátna sporiteľňa.

Dále u nás otevřelo své pobočky 29 zahraničních bank (nejvíce z Rakouska, Německa a Francie), mezi které patřily např.:

- Volksbank,
- Dresdner Bank,
- Banque nationale de Paris,
- Barclays bank,
- Citibank N.A.

Specifickou institucí byla tzv. Konsolidační banka.³³ Důvodem vzniku Konsolidační banky byla především potřeba řešení problematických úvěrů bank,

³⁰ PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. 1. vyd. Praha, 2007, s. 28-30

³¹ VELEK, J. *Základní informace o českém bankovníctví*. Praha, 2000, s. 7.

³² JABLONSKÝ, I., et al. *Politický adresář ČSFR*. 1. vyd. Praha, 1991, s. 132-133.

³³ REVENDA, Z. *Banky a měnová politika*. Praha, 1991, s. 98-101.

zejména tzv. „úvěrů na trvale se obracející zásoby“. Historie těchto úvěrů sahá do 70. let, kdy byly podnikům za účelem vyrovnání schodku státního rozpočtu odčerpávány finanční zdroje a nahrazovány bankovním úvěrem. Problémem těchto úvěrů byla obtížná splatitelnost i nízká úroková sazba. Konsolidační banka měla za úkol převzít tyto úvěry. Za závazky Konsolidační banky ručil ze zákona stát. Vznik této banky byl součástí Konsolidačního programu, který by zaměřen na uvedené problémy.³⁴

Tab. č. 1: Objem úvěrů na trvale se obracející zásoby převedených v roce 1991 na Konsolidační banku³⁵

Banka	Objem převzatých úvěrů v mil. Kč
Komerční banka	79 275,0
ČSOB	408,1
Investiční banka	377,5
Státní banka Československá	375,0
Československá státní spořitelna	28,2
Všeobecná úvěrová banka	30 425,3
Celkem	110 889,1

Existence v novém ekonomickém systému přinášela bankám řadu nových úkolů. Nebylo již nutné zabývat se např. utajením řady národohospodářských ukazatelů, bylo však třeba respektovat bankovní tajemství či nezbytnost ochrany vlastního know-how. Banka navíc musela věnovat značné úsilí prezentaci nejen svých produktů, ale primárně svého místa na bankovním trhu. Pozornost byla věnována rovněž zdokonalení platebního styku s ohledem na jeho nové formy a vyšší intenzitu. Oblast vnějších vztahů bylo třeba v bance rozvíjet v podstatě od základů, koncem roku 1990 se začíná připravovat zavedení SWIFTu, mezinárodní sítě využívané bankami k rychlému a bezpečnému bezdokladovému předávání příkazů a informací. Pomalu se rozvíjejí také devizové operace. Silná aktivita v oblasti vnějších vztahů se projevila i ve vytváření korespondentských vazeb se zahraničními bankami.³⁶

³⁴ VENCOVSKÝ, F., et al. *Dějiny bankovníctví v českých zemích*. 1. vyd. Praha, 1999, s. 497-509.

³⁵ VENCOVSKÝ, F., et al. *Dějiny bankovníctví v českých zemích*. 1. vyd. Praha, 1999, s. 509.

³⁶ PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. 1. vyd. Praha, 2007, s. 32-33.

2.6.4 Založení České bankovní asociace

Česká bankovní asociace byla v ČR založena roku 1990. Od roku 1992 působí jako dobrovolné sdružení právnických osob, podnikajících v peněžnictví a oblastech úzce navazujících. Členství v asociaci má dvě formy:

- plné členství je vyhrazeno bankám a pobočkám zahraničních bank s licencí ČNB,
- přidružené členství je otevřeno zejména reprezentacím zahraničních bank a pomocným organizacím se vztahem k bankovníctví.

Asociace napomáhá průběhu přípravy různých zákonných a podzákonných norem (v oblastech bankovního dohledu, platebního styku, kapitálového trhu a cenných papírů, hypotečního bankovníctví, aj.)³⁷

Léta 90. byla pro české bankovníctví jedním z největších mezníků dějin. Bankovníctví získává novou podobu, která je základem pro současný bankovní sektor, který se ocitá v nové, úspěšné éře svého vývoje. Pozornost je soustředována také na stabilizaci bankovních subjektů, které v čím dál větším počtu pronikají na náš finanční trh. Obnova bankovníctví se stala součástí celkové transformace české společnosti. Podařilo se vytvořit systém, který dokáže uspokojit potřeby tržního hospodářství. Po dlouhé odmlce přichází v 90. letech období příznivých změn.

2.7 Bankovní proměny spojené se vznikem České republiky

2.7.1 Zánik SBČS a vznik ČNB

V důsledku rozdělení Československa na dva samostatné státy došlo i ke vzniku dvou samostatných centrálních bank. Právní předpoklady pro vznik České národní banky (ČNB) byly dány již novelou Ústavního zákona o československé federaci přijatou 8. října 1992, která umožnila oběma republikám vznik centrálních bank. Vzhledem k ustanovení, že tyto banky vzniknou rozdělením stávající centrální banky federace – Státní banky československé, byl vázán jejich vznik na zákon SBČS, respektive federace jako takové. Česká národní banka tak byla založena k 1. lednu 1993.

---

³⁷ O ČBA [online]. Praha : Česká bankovní asociace, 2009 [cit. 4. prosince 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.czech-ba.cz/o-cba>>.

SBČS byla rozdělena v souladu s ústavním zákonem o dělení majetku ČSFR mezi ČR a SR. Pohledávky či závazky, které se podle svého obsahu vztahovaly pouze k jedné z republik, přešly na příslušnou centrální banku. Z bývalé SBČS přešly na Českou národní banku aktiva a pasiva ve výši 268 224 mil. Kčs a na Národní banku Slovenska 117 875 Kčs. ČNB jako centrální banka nově vzniklé České republiky navázala na zkušenosti SBČS po roce 1990.³⁸

2.7.2 Česká národní banka

ČNB je centrální bankou České republiky, orgánem vykonávajícím dohled nad finančním trhem. Je zřízena Ústavou České republiky a svou činnost vyvíjí v souladu se zákonem č. 6/1993 Sb., o České národní bance a dalšími právními předpisy. ČNB má postavení veřejnoprávního subjektu. Jsou jí svěřeny kompetence správního úřadu v rozsahu stanoveném zákonem, hospodaří s majetkem, který jí byl svěřen státem. Do její činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona.

Nejvyšším řídicím orgánem ČNB je bankovní rada. Jejími členy jsou guvernér, dva viceguvernéři a čtyři vrchní ředitelé. Všechny členy Bankovní rady jmenuje prezident republiky na šestileté období.

Hlavním cílem činnosti ČNB je péče o cenovou stabilitu. ČNB rovněž podporuje obecnou hospodářskou politiku vlády, pokud není tento vedlejší cíl v rozporu s cílem hlavním. Určuje měnovou politiku, vydává bankovky a mince, řídí peněžní oběh, platební styk a zúčtování bank, vykonává dohled nad bankovním sektorem, pojišťovnictvím, penzijním připojištěním, družstevními záložnami, aj. Jako ústřední banka poskytuje ČNB bankovní služby pro stát a veřejný sektor. Vede účty organizacím napojeným na státní rozpočet, kterými jsou: finanční a celní úřady, příspěvkové organizace, státní fondy apod. Na základě pověření Ministerstva financí provádí operace spojené se státními cennými papíry. Sídlo ústředí ČNB je v Praze.³⁹

2.7.3 Měnová odluka české a slovenské koruny

S počátky existence samostatné České národní banky je nerozlučně spojena i měnová odluka. Po rozdělení federativní republiky byla na základě dohody o měnovém spořádání zavedena mezi oběma státy měnová unie a zachována společná měna (československá koruna). K zániku československé koruny a vzniku dvou samostatných měn – české a slovenské koruny dochází již v únoru 1993.

³⁸ VENCOVSKÝ, F., et al. *Dějiny bankovníctví v českých zemích*. 1. vyd. Praha, 1999, s. 491.

³⁹ *O ČNB* [online]. Praha : ČNB, 2010 [cit. 4. prosince 2010]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/>.

V otázce měnové odluky byla ustanovena vládní skupina pro realizaci měnové odluky, která na jediném setkání konaném 19. ledna 1993 formulovala základní principy pro provedení měnové odluky:

- měnovou odluku lze realizovat po dohodě se slovenskou stranou,
- z možných variant zvolit realizaci měnové odluky ve 4 výměnných dnech,
- koordinovat se slovenskou stranou zamezení přesunu peněz veřejností mezi oběma republikami při vyhlášení odluky,
- připravit clearingový platební styk se Slovenskou republikou.

Ve stejný den dochází i k setkání předsedů obou vlád, na kterém bylo učiněno rozhodnutí o provedení měnové odluky. Ukončení společné měny proběhlo na základě této dohody již k 8. únoru 1993.⁴⁰

Rok 1993 byl důležitý nejen pro podobu českého státu, ale také pro bankovní sektor. Proměny bankovního sektoru navázaly na přelomová 90. léta, dochází k ustálení podoby českého bankovníctví. Bankovníctví pokračuje ve své fázi rozvoje a utváření.

2.8 Bankovní prostředí do roku 1995

Období první poloviny 90. let je charakteristické neobyčejnou dynamikou bankovního sektoru, která byla dána enormní poptávkou po bankovních službách a nutností vytvořit mechanismus přerozdělování finančních prostředků v ekonomice. Tuto funkci převzaly české banky prakticky ze dne na den: shromažďují dočasně volné finanční prostředky a umísťují je v ekonomice prostřednictvím úvěrů těm, kteří je ve stejné době potřebují. Legislativa nadále posílila bankovní systém o kvalitnější bankovní dohled. Bankovní trh se velmi rychle rozvíjel o nové privátní banky, jejichž akcionáři, stejně jako akcionáři stávajících bank, začali klást důraz především na zkvalitnění managementů bank a posílení bankovních rezerv.

Velmi rychle vzrostla na bankovním trhu také konkurence. Otevření sektoru a vydání téměř šedesáti licencí znamenalo začátek intenzivní soutěže o klienty. Česká ekonomika postupně získala důvěru zahraničních investorů, došlo tak k rychlému rozvoji aktivit zahraničních bank na našem území a jejich zájmu o investice do českých

---

⁴⁰ VENCOSKÝ, F., et al. *Dějiny bankovníctví v českých zemích*. 1. vyd. Praha, 1999, s. 492-493.

podniků. Dělo se tak přímými úvěry ze zahraniční i prostřednictvím zahraničních bank, které na našem trhu působily s příslušnou licenci.⁴¹

Právním předpisem, který měl zásadní význam pro utváření bankovního trhu, se stal Zákon o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření (č. 96/1993 Sb.). Zákon vnímá stavební spořitelnu jako specializovanou banku, která podléhá dohledu ČNB (kontrola nakládání se státní podporou však přísluší Ministerstvu financí). Ve své původní verzi zákon předpokládal jako účastníka systému stavebního spoření pouze fyzickou osobu. Novela z 18. 4. 1995 (konkrétně zákon č. 83/1995 Sb.) však umožnila stavební spoření i osobě právnické, ovšem bez nároku na státní podporu. Zákon spustil zakladatelské vlny v segmentu stavebních spořitelen, které se specializují nejen na obsluhu běžného klienta, ale také na financování jeho bytových potřeb.⁴²

Tab. č. 2: Počet bank v České republice v letech 1993 - 1995⁴³

	1993	1994	1995
Státní peněžní ústavy	1	1	1
Tuzemské obchodní banky	24	15	13
Banky s částečnou zahraniční účastí	12	14	14
Banky s plnou zahraniční účastí	10	11	11
Pobočky zahraničních bank	8	8	9
Stavební spořitelny	2	6	6
Celkem činných bank	57	55	54
Ostatní banky s licenci	0	2	0
Celkem bankovních licencí	57	57	54

Zřetelných zlepšení bylo pod tlakem konkurence dosaženo v úrovni, rychlosti i kvalitně bankovních služeb. Na českém trhu se začala objevovat celá řada nových depozitních produktů, rozvinul se systém platebních karet, systém home banking, rozvoj je patrný i v oblasti poradenských služeb.

Banky více pečují o své klienty, snaží se upevnit své postavení na trhu. Liberalizace v devizové oblasti a vyhlášení konvertibility koruny znamená pro banky

⁴¹ BUDINSKÝ, V., GRULICH, T. *Banky a finanční organizace v České republice, Finance* 95. Praha, 1995, s. 5-6.

⁴² PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. 1. vyd. Praha, 2007, s. 40.

⁴³ VENCOVSKÝ, F., et al. *Dějiny bankovníctví v českých zemích*. 1. vyd. Praha, 1999, s. 498.

další zostření konkurenčního prostředí – zatím byly korunové operace prováděny pouze českými bankami, s příchodem konvertibility však i kteroukoli zahraniční bankou.⁴⁴

V první polovině 90. let nadále pokračují snahy o redukci zatížení bank, které bylo způsobeno jejich fungováním v minulém systému. Mnoho bank se tak dostalo do obtíží. Například k očištění bilance ČSOB, v níž plně ulpěly pohledávky z úvěrových a záručních aktiv, pomohla nově založená Česká inkasní jednotka. Tyto pohledávky nebyly realizovány na komerční bázi, ale měly původ v politických rozhodnutích státu, jenž prostřednictvím banky realizoval svoje politické záměry.

K 1. 1. 1994 dochází ke vzniku Investiční a poštovní banky – důležitého finančního domu. IPB disponovala 3 500 obchodními místy na poštách a ke své rozsáhlé síti připojila ještě dalších 11 poboček. Stručná historie IPB je uvedena v Příloze č. I. Problémům a kauzám spojeným s IPB bude věnována zvláštní kapitola v této práci.

Jednou z nejvýznamnějších událostí bankovního tohoto období se v roce 1994 stalo přijetí novely bankovního zákona č. 156/2004 Sb., která zavádí do českého bankovního pojištění depozit. Účast se stala povinnou pro všechny licencované subjekty. Ačkoliv byla v prvotní podobě pojistná ochrana velmi slabá, stalo se zformování systému pojištění depozit významným krokem, neboť ochrana drobného vkladatele je podstatný prvek stabilizující bankovní soustavy.

V roce 1995 dochází dále k úpravě (č. 84/1995 Sb.) zákona o dluhopisech úpravou emise hypotečních zástavních listů a hypotečních úvěrů. Bankovní instituce, resp. hypoteční banky, získávají zákonem oprávnění emitovat hypoteční zástavní listy. Vedle stavebního spoření tak segment hypotečního úvěrování nabídl další možnost uspokojení financování bytových potřeb občanů.⁴⁵

Období do roku 1995 je charakterizováno především utváření systému. Poptávka po bankovních službách se začala postupně rozšiřovat a i pozice bank z legislativního hlediska dále posilovala. Bankovní trh je charakteristický narůstajícím konkurenčním prostředím, což se pro bankovní klienty stává pozitivní skutečností, neboť banky díky konkurenci zlepšují svou dosavadní nabídku služeb. Zároveň se však stále častěji objevuje problém špatných úvěrů. Velký boom probíhající na trhu bank především do roku 1993 je tak vystřídán obdobím stabilizace trhu a řešením vzniklých problémů.

---

⁴⁴ BUDINSKÝ, V., GRULICH, T. *Banky a finanční organizace v České republice, Finance 95*. Praha, 1995, s. 5-6.

⁴⁵ PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. 1. vyd. Praha, 2007, s. 41-44.

2.9 Bankovní prostředí po roce 1995

2.9.1 Finanční problémy bank a jejich řešení

Během první a druhé poloviny 90. let se některé nově vzniklé malé banky začínají dostávat do problémů. V několika případech byla uvalena nucená správa (Banka Bohemia).⁴⁶

Na celou řadu bank začaly dopadat problémy spojené s dříve málo obezřetně poskytovanými úvěry, které byly v řadě případů navíc poskytnuty osobám úzce spjatými s bankami – členům vedení či vlastníkům bank. Pravidla, která by tyto aktivity výrazně limitovala (tzv. pravidla úvěrové angažovanosti), totiž vznikla až v průběhu první poloviny 90. let, kdy již úvěry poskytl celá řada bank.

Dalšími důvody narůstajících problémů byly především nepřehledné aktivity na kapitálovém trhu, nezkušenost bankovních managementů, vznik velkého počtu nových soukromých firem a v neposlední řadě nedostatečná právní úprava včetně pravidel regulace bank. Tyto problémy způsobily, že ČNB byla nucena přistoupit k výraznému omezení poskytování licencí.⁴⁷

Tab. č. 3: Vývoj počtu bank ČR v letech 1996 - 2004⁴⁸

Rok		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Celkový počet bank ČR		50	45	42	40	38	37	35	35	36
Z celkového počtu	Banky s rozhodující českou účastí	18	15	14	10	8	8	9	7	7
	Banky v nucené správě	5	4	0	0	1	1	0	0	0
	Banky s rozhodující zahraniční účastí	14	15	15	17	16	16	17	17	17
	Pobočky zahraničních bank	9	9	10	10	10	10	9	9	9

Vzhledem ke skutečnostem, které ohrožovaly stabilitu celého systému, přistoupil bankovní dohled od roku 1996 ke Konsolidačnímu programu. Konsolidační program byl kombinací tržních (předpokládá navýšení kapitálu akcionáři či novými investory) a administrativních (nucená správa, odnětí licence) řešení. Jeho základním cílem byla především ochrana drobných vkladatelů.⁴⁹

⁴⁶ PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. 1. vyd. Praha, 2007, s. 44.

⁴⁷ VENCOVSKÝ, F., et al. *Dějiny bankovníctví v českých zemích*. 1. vyd. Praha, 1999, s. 498.

⁴⁸ PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. 1. vyd. Praha, 2007, s. 35.

⁴⁹ PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. 1. vyd. Praha, 2007, s. 45.

Díky krokům provedeným v rámci tohoto programu se podařilo očistit bankovní sektor od nejproblémovějších malých a středních bank. V mnoha menších bankách ovšem zůstávala řada nekvalitních aktiv. Ve snaze pomoci těmto subjektům připravila v roce 1997 ČNB tzv. stabilizační program II., v jehož rámci mohly malé banky odprodat špatná aktiva až do výše 110 % kapitálu nové instituci České finanční, se zpětným odkupem do 7 let. Celková částka odkoupených pohledávek dosáhla 12,3 mld. Kč. Do programu vstoupilo 6 bank ze 13, některé však byly později vyřazeny či jim byla odebrána bankovní licence. Program byl ukončen v červnu roku 2000.⁵⁰

Snaha o řešení problémů v bankovním sektoru se promítla i do zákonných úprav. V průběhu roku 1997 byly připraveny dvě bankovní novely (tzv. malá novela a velká novela), které vešly v platnost v roce 1998. Novely přinesly následující zásadní změny. Došlo především k omezení propojení bank s nebankovní sférou (včetně propojení personálního), oddělení investičního a komerčního bankovníctví v rámci univerzální banky (zákaz předávání informací mezi příslušnými organizačními útvary banky), zpřísnění udělování povolení působit jako banka, nápravným opatřením pro banky, nebo rozšíření systému pojištění vkladů.⁵¹

Problém špatných úvěrů však eskaloval také u tří velkých bank, České spořitelny (ČS), Komerční banky (KB) a Investiční a Poštovní banky (IPB).⁵²

Za pád Investiční a poštovní banky (IPB) zaplatit stát finanční ztrátu ve výši 100 mld. Kč. V létě 2000 převzala IPB banka ČSOB, která sama dostala od státu záruky za 22 mld. Kč. Druhou největší sumu, 61 mld. Kč, dostala na očištění od špatných úvěrů Komerční banka. Stát její špatná aktiva převedl ještě před jejím prodejem francouzské Sociétés Générale. Česká spořitelna předtím, než začala patřit rakouské Erste Bank, obdržela od státu na zárukách přes 41 mld. Kč.⁵³

2.9.2 Privatizace bank

Privatizace vesměs státem vlastněného majetku začala být uskutečňována po listopadových změnách v roce 1989. Přesun majetku z rukou státu do rukou soukromých vlastníků byl realizován v rozdílných časových obdobích, v rozdílných objemech a zejména rozdílnými cestami. První cestou byla malá privatizace probíhající v letech 1991 – 1993. Formou malé privatizace byl privatizován majetek

⁵⁰ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 2. vyd. Praha, 2001, s. 594-596.

⁵¹ VENCOVSKÝ, F., et al. *Dějiny bankovníctví v českých zemích*. 1. vyd. Praha, 1999, s. 497-499.

⁵² REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 2. vyd. Praha, 2001, s. 594-596.

⁵³ *Záchrana bank a podniků stála ČR 600 miliard korun* [online]. Praha : Novinky.cz, 2005 [cit. 30. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/51177-zachrana-bank-a-podniku-stala-cr-600-miliard-korun.html>>.

v hodnotě 31 mld. Kč. Všeobecně panuje názor, že malá privatizace proběhla vcelku úspěšně. Druhou cestou transformace bank a majetku byla velká privatizace, jejímž stěžejním bodem se stala kuponová privatizace. Kuponová privatizace je nestandardní metodou. Mezi její výhody lze zařadit – rychlost procesu, spravedlnost a přijatelnost obyvatelstvem, zvýšení ekonomické efektivity nebo blahobytu obyvatelstva, aj. Mezi záporné body můžeme řadit – obrovská roztržitost vlastnictví mezi individuální investory, vysoké administrativní náklady, nedostatečné zkušenosti a ověření této metody, aj.⁵⁴

Dlouhodobá strategie privatizace v ČR vedla k závěru, že stát se zcela vzdá svého podílu ve velkých bankách. Očekává se, že nový strategický investor nabídne nejen kapitál, ale také distribuční síť, know-how, management, přičemž se jedná především o představu zahraničního investora, který získá majoritní nebo významnou podílovou účast.⁵⁵

České banky nebyly schopny v 90. letech masivně odepisovat špatné úvěry ani vytvářet dostatečný objem rezerv pro podobné operace. V roce 1997 navíc došlo k zásadnímu otřesu, kterým byla měnová krize a s ní spojený manévr centrální banky, který podstatně zvýšil povinné minimální rezervy bank a později také úrokové sazby. Toto zvýšení vyvolalo krizi finančně slabé podnikové sféry a následné skokové zpřísnění podmínek bankovního dohledu nad obezřetným podnikáním bank. Objem špatných úvěrů začal v portfoliích bank dramaticky narůstat.⁵⁶

Česká republika zprivatizovala ve dvou vlnách privatizace z pozice prakticky úplného státního vlastnictví přes 4 300 velkých podniků. Mnoho malých firem bylo draženo po celé zemi.⁵⁷ Jako hlavní důvody privatizace bank se uváděly např. zrušení výsadního postavení státu mezi akcionáři bank, zvýšení efektivity činnosti banky či příjmy do státního rozpočtu. Jako jeden z nejvýraznějších argumentů proti privatizaci se jevila možnost snížení mezinárodního hodnocení (ratingu banky). Z důvodu velkého množství špatných úvěrů v naší ekonomice však převažovala varianta ve prospěch provedení privatizací.⁵⁸ Proces privatizace byl zahájen v rámci kuponové privatizace, kterou byly částečně privatizovány podíly v Komerční bance, Investiční bance, České spořitelně a Živnostenské bance.

---

⁵⁴ VENCOVSKÝ, F., et al. *Dějiny bankovníctví v českých zemích*. 1. vyd. Praha, 1999, s. 522-524.

⁵⁵ POLOUČEK, S. *České bankovníctví na přelomu tisíciletí*. Ostrava, 1999, s. 101.

⁵⁶ WEIGL, J. *Ohlédnutí za problémy privatizace českého bankovníctví* [online]. Praha : Kancelář prezidenta republiky, 2006 [cit. 30. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.klaus.cz/clanky/731>>.

⁵⁷ ŠVEJNAR, J., et al. *Česká republika a ekonomická transformace ve střední a východní Evropě*. 1. vyd. Praha, 1997, s. 21.

⁵⁸ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 2. vyd. Praha, 2001, s. 597.

Komerční banka, která od ledna 1990 působila jako univerzální banka přebírající rozsáhlou podnikovou klientelu i síť poboček po SBČS, působila do roku 1997 jako velmi úspěšný subjekt trhu českého i zahraničního. Zmiňovaný rok se však v bance začaly otevřeně projevovat špatné úvěry a potřeba opravných položek a rezerv. Banka byla částečně privatizována kuponovou privatizací v roce 1992, poté znovu roku 1999.

Investiční banka, která v lednu 1994 převzala Poštovní banku a její široce rozvětvenou síť pošt, byla privatizována v roce 1998 japonské Nomuře. Této privatizaci však předcházelo mnoho neobjasněných událostí.

Česká spořitelna si postupně vybuodovala nejlivnější pozici na v oblasti služeb městům a obcím. Významnou roli zaujala na trhu dluhopisů. Na první pohled úspěšný rozvoj přinášel i své problémy – v nově se rozvíjejících oblastech nedosahovala Česká spořitelna natolik žádoucích výsledků. Stejně tak jako Komerční banka, i Česká spořitelna byla poprvé zprivatizována v první vlně.

Československá obchodní banka směřovala nabídkou svých služeb především k tuzemské klientele. Zaměřovala se tak nejen na podniky, ale také na běžné obyvatelstvo. ČSOB byla již dříve akciovou společností, proto nebyla částečně zprivatizována jako jiné banky, ale privatizace proběhla až v roce 1999.

Živnostenská banka (ŽB) se stala univerzální bankou českého trhu. Její rozvoj však nebyl tak rozsáhlý, jako u ostatních bank. Přípravy privatizace ŽB započaly již v roce 1990, 1. 2. 1992 pak byla banka transformována na akciovou společnost a současně zprivatizována. Majoritní podíl získala německá BHF-Bank. Živnostenská banka se stala první bankou ve střední a východní Evropě zprivatizovanou vstupem zahraničního kapitálu. Na počátku 1998 DHF-Bank odstoupila a její podíl získala německá banka Bankgesellschaft Berlin AG.⁵⁹

---

⁵⁹ VENCOVSKÝ, F., et al. *Dějiny bankovníctví v českých zemích*. 1. vyd. Praha, 1999, s. 500-506.

Tab. č. 4: Velká privatizace bank v České republice⁶⁰

Banky	Prodáváný státní podíl (%)	Cena (mld. Kč)	Datum smlouvy	Nabyvatel státního podílu
IPB	36,0	3,0	8.3.1998	Nomura International (Japonsko)
ČSOB	65,7	40,0	24.6.1999	KBC Bank (Belgie)
ČS	52,0	19,4	1.3.2000	Erste Bank (Rakousko)
KB	60,0	40,2	12.7.2001	Société Générale (Francie)

V událostech kolem privatizace bank vyvstává otázka, proč stát při privatizaci bank přistoupil na princip prodeje minulých ztrát, nikoliv budoucích výnosů, jak je všude obvyklé. Např. v případě České spořitelny stát prodal za několik málo miliard očištěnou banku ovládající více než třetinu trhu s obrovským výnosovým potenciálem. Další spornou záležitostí se stal postup státu po pádu IPB, kdy banku se státní garancí předal novému nabyvateli za jednu korunu. Ztráty, které převzal stát, byly značné. Zahraniční investoři, vítaní původně kvůli svým zkušenostem ve finančním sektoru, se již nemuseli starat o to, jak dostat z neprosperujících dlužníků nesplácené úvěry.⁶¹

2.9.3 Kauzy IPB

Záležitosti kolem Investiční a poštovní banky vzbudily velkou pozornost nejen mezi odbornou, ale také mezi laickou veřejností. Při převzetí IPB Československou obchodní bankou se ukázalo, že hodnota majetku IPB je zejména v důsledku nízké kvality velké části úvěrů podstatně nižší, než hodnota závazků vůči vkladatelům a jiným věřitelům. Jelikož ČSOB převzala jak majetek, tak i závazky, musel se stát zavázat k dorovnání rozdílu, jinak by ČSOB utrpěla ztrátu. S IPB jsou ale dále uváděny některé nestandardní postupy a kauzy:

„Samoprivatizace“ IPB jejím managementem

Za privatizaci IPB se považuje prodej státního podílu IPB banky japonské společnosti Nomura International v březnu 1998. Stát však již předtím o rozhodující slovo v bance přišel, když v důsledku navyšování kapitálu klesl jeho podíl pod hranici rozhodujícího vlivu. Vše nasvědčuje tomu, že neúčast státu na navyšování byla

⁶⁰ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 2. vyd. Praha, 2001, s. 598.

⁶¹ WEIGL, J. *Ohlédnutí za problémy privatizace českého bankovníctví* [online]. Praha : Kancelář prezidenta republiky, 2006 [cit. 30. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.klaus.cz/clanky/731>>.

výsledkem snahy managementu Investiční banky. Důležitá je zde především souvislost se sloučením Investiční banky s Poštovní bankou, k němuž došlo v prosinci roku 1993. Podle zpřísněných pravidel ČNB musela Poštovní banka před spojením podstatně zvýšit kapitál. Česká pošta, jako hlavní akcionář Poštovní banky však z neznámých důvodů nedostala povolení k účasti na navýšení, nově vydané akcie musel koupit jiný subjekt, kterým byla Investiční banka, která tímto získala většinový podíl. Státní tímto poklesl ze 47,42 % na 36,5 %. Následovalo sloučení Investiční banky a Poštovní banky. Pokud by však bylo České poště povoleno zvýšení kapitálu v Poštovní bance, stát by získal prostřednictvím těchto dvou subjektů majoritu.

Nezvratné důkazy ovlivňování státních orgánů ve věci zvyšování kapitálu však neexistují. Již před ztrátou majoritního podílu ovládl management IPB část akcií (díky první vlně kuponové privatizace) prostřednictvím fondů spravovaných První investiční, a. s., dceřinou společností banky. Ovládání banky a rostoucího podílu jejích akcií, které probíhalo především prostřednictvím První investiční, nebylo díky omezením, které fondy musely splňovat, zcela bezproblémové. IPB problém vyřešila transformací fondu na standardní akciovou společnost – Bankovní holding, a. s. Po většinu času udržoval management IPB podíl přes Bankovní holding na 10 – 15 %, aby se tak vyhnul nežádoucí publicitě či zvýšenému zájmu státních orgánů. Zkupoval však další akcie prostřednictvím různých spřízněných společností či osob. IPB v celé kauze poskytovala úvěry na nákup vlastních akcií, které se staly nedobytné.

Privatizace Nomuře

Investiční banka Nomura International získala zbývající státní podíl na IPB v březnu roku 1998. Přestože byl formálně na prodej státního majetku vypsán tendr, bylo o jeho vítězi de facto rozhodnuto. Mohl se jím stát pouze subjekt, s jehož vstupem souhlasili vlastníci většinového podílu, tudíž management IPB a přidružené skupiny. Podíl státu již neumožňoval získat kontrolu. Nehledě na tuto komplikovanou situaci bylo v roce 1997 vyhlášeno výběrové řízení, kterého se vedle Nomury International zúčastnila i Internationale Nederlanden Groep (ING). Ta se však později z tendru stáhla.

České pivo

Kauza „České pivo“ patří ve spojení s IPB k těm nejkontroverznějším. Jejím předmětem byl prodej akcií pivovarů Prazdroj a Radegast jihoafrické společnosti South African Breweries, která za ně zaplatila v přepočtu 23 mld. Kč. IPB, jež akcie Prazdroje vlastnila, nezískala však z této částky nic, neboť celý mechanismus prodeje

byl nastaven tak, že celou částku získala Nomura International. Celá kauza se skládá z velkého množství transakcí mezi mnoha stranami s využitím několika právních nástrojů. IPB měla v celé propletené kauze de facto dostat zapláceno vlastními akciemi, ale ani ty však nakonec nezískala.⁶²

2.10 Bankovníctví 21. století

Prvním vývojovým mezníkem bankovního sektoru 21. století se stal vstup ČR do EU. Již 23. ledna 1996 podala Česká republika žádost o členství v Evropské unii. V následujících letech republika zahájila rozsáhlé přípravy nutné pro vstup do EU.⁶³ Jako prostředek přípravy českého bankovního sektoru na vstup do EU schválila Komise pro evropskou integraci Bankovní asociace projekt Phare, jež nesl název „Příprava bankovního sektoru v ČR na vstup do Evropské unie“. Projekt byl zaměřen na dvě vzájemně propojené části:⁶⁴

- Dopady bankovních standardů na strategická rozhodnutí bank, jejich rozvoj a vnitřní strukturu,
- Dopady bankovních standardů na klienty bank.

Česká republika vstoupila do Evropské unie 1. května 2004. Tímto dnem se také zavázala zapojit v oblasti bankovníctví do jednotného trhu bankovních služeb v souladu s evropskými bankovními směrnici.⁶⁵

Druhá událost, které působila na vývoj bankovního sektoru, byla hospodářská krize. Mezi její příčiny patří krize ve Spojených státech, která byla způsobena velkým množstvím nekvalitně zajištěných úvěrů. Situace vyústila do pádu dvou největších hypotečních bank v USA (familiárně zvané Fannie Mae, Freddie Mac) a následného skomírání dalších finančních subjektů (Bear Stearns, Lehman Brothers, aj.).⁶⁶

Krize postihla také ČR. Česká ekonomika zaznamenala znatelný pád, začala se potýkat s rostoucí nezaměstnaností, přistoupilo se k úsporným opatřením. Negativní

---

⁶² KOLEKTIV AUTORŮ. *Co se stane, když se zhasne? Dvě podoby české privatizace*. 1. vyd. Praha, 2004, s. 67-76.

⁶³ *Vstup ČR do EU* [online]. Praha : Euroskop.cz, 2011 [cit. 30. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/803/sekce/vstup-cr-do-eu/>>.

⁶⁴ RAIS, K., DRDLA M. *Evropská integrace a bankovníctví*. 1. vyd. Praha, 1999, s. 121.

⁶⁵ *Vyjednané kapitoly* [online]. Praha : Euroskop.cz, 2008 [cit. 30. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/154/161/clanek/kapitola-3-volny-pohyb-sluzeb/>>.

⁶⁶ JANDA, J. *Finanční krize: vznik, vývoj a předpovědi* [online]. Praha : Měšec.cz, 2008 [cit. 30. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/financni-krize-vznik-vyvoj-a-predpovedi/>>.

dopady světové krize ovlivňují vývoj české ekonomiky na několik let dopředu.⁶⁷ Díky vysoké likviditě trhu i rozhodujících bank, opatřením ze strany centrální banky nedošlo k zásadnímu porušení fungování bankovního sektoru.⁶⁸

V průběhu roku 2009 spustila ČNB zátěžové testování, které má za cíl zhodnotit dopady negativních scénářů na domácí bankovní sektor. Společný projekt ČNB a komerčních bank zaznamenává dostatečnou odolnost bank vůči nepříznivým makroekonomickým vlivům. Finanční sektor ČR se velice dobře přizpůsobil nepříznivé ekonomické situaci. Bankovní subjekty zaznamenávají v posledních letech stabilní zisky a český bankovní sektor si udržuje čistou věřitelskou pozici vůči zahraničí.⁶⁹

Hlavním rysem bankovního trhu 21. století je značná soutěživost a konkurence. V trhu bankovních subjektů se v posledních letech prosazuje především tendence uspokojit klienta ve všech potřebách bankovních produktů a služeb spod jedné střechy. Banky se snaží zajistit absolutní univerzálnost nabídky rozličné služby od zřízení a vedení účtu přes optimální spravování jejich zůstatku včetně nákupu a prodeje cenných papírů, poskytování úvěrů, penzijního připojištění atd.

Bankovní trh poslední doby ovlivňují také informační technologie. Řádově se zrychlily a zlevnily účetní postupy, vznikly nové produkty, jako např. elektronické bankovníctví. Klienti požadují služby po celých 24 hodin a banky musí být schopny adekvátně reagovat. Přechod k elektronickému bankovníctví má za následek snižování klasické pobočkové sítě a naopak budování nových technologických zařízení souvisejících s provozem elektronického bankovníctví, call center.⁷⁰

V současné době působí na českém bankovním trhu 42 bank (včetně poboček zahraničních bank).⁷¹

---

⁶⁷ KRÁLÍČEK, T. *Přepisují se scénáře. Česko se vrátilo o rok a půl zpět, ekonomika padá víc* [online]. Praha : Eonomia, 2009 [cit. 30. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://ekonomika.ihned.cz/c1-37130800-prepisuji-se-scenare-cesko-se-vratilo-o-rok-a-pul-zpet-ekonomika-pada-vic>>.

⁶⁸ *Český bankovní sektor* [online]. Praha : BusinessInfo.cz, 2010 [cit. 30. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/bankovnictvi-investovani/cesky-bankovni-sektor/1000464/57975/>>.

⁶⁹ *Zpráva o finanční stabilitě 2009/2010* [online]. Praha : ČNB, 2010 [cit. 31. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/FS_2009-2010/FS_2009-2010_financni_sektor.pdf>.

⁷⁰ KRÁL, J. *Bankovníctví I*. Zlín, 2008, s. 53-58.

⁷¹ *Celkový přehled počtu subjektů ke dni 18. 3. 2011* [online]. Praha : ČNB, 2011 [cit. 18. března 2011]. Dostupný z WWW: <https://apl.cnb.cz/apljerrsdad/JERRS.WEB24.SUBJECTS_COUNTS?p_lang=cz>.

3 VÝVOJ BANKOVNÍHO SEKTORU V ČR

3.1 Porovnání hospodaření vybraných bank

Následující kapitola zachycuje vývoj vybraných bank, pozornost věnuje důležitým událostem, které působily nejen na finanční subjekty, ale celou ekonomiku či společnost. Cílem je nejen zachycení stavu bank při vlivu různých událostí, ale především také porovnání a vyhodnocení subjektů.

Použitá data uvádí finanční zprávy jednotlivých subjektů, které jsou zveřejňovány na jejich internetových stránkách. Použity byly nekonsolidované údaje, které nezahrnují výsledky dceřiných společností, aby bylo zřejmé, jak hospodaří banky samotné. Subjekty porovnávání byly zvoleny na základě soutěže Banka roku 2010, kategorie Nejdůvěryhodnější banka roku. Nejlépe se umístila Česká spořitelna, dále Komerční banka a třetí místo patřilo Československé obchodní bance.⁷²

Sestavené grafy zachycují čisté zisky jednotlivých bank společně s průměrnými přepočtenými počty zaměstnanců v letech 2000 – 2009. Čistý zisk i zaměstnanci patří mezi důležité ukazatele hospodaření bank. Rok 2010 nebude v grafech zohledňován z toho důvodu, že v době zpracování bakalářské práce nezveřejnily všechny komparované subjekty své výroční zprávy za rok 2010.

Následně budou jednotlivé banky porovnávány na základě zisku přepočteného na zaměstnance. Zisk bude přepočítáván na zaměstnance především proto, aby bylo zřejmé, jak se banky v jednotlivých letech vyvíjely s ohledem na jejich odlišnou velikost i politiku řízení. Závěrem této kapitoly bude analýza návratnosti investic společností, které privatizací získaly majoritní podíly vybraných bank. Tato část práce se zaměří na roční příjmy společností na základě vlastněných akcií i dobu navrácení investic do majoritních podílů. Vzhledem ke skutečnosti, že každý z akcionářů bank získal podíl k jinému datu, bude zohledňován až první celý rok po nabytí vlastnictví.

Česká spořitelna (ČS) je jedním z nejstarších a nejstabilnějších subjektů českého bankovního trhu. Od roku 2000 je Česká spořitelna členem rakouské společnosti Erste Group, která je po státní privatizaci nadpolovičním vlastníkem akcií ČS. Komerční banka (KB) vznikla roku 1990 a v roce 1992 byla transformována

---

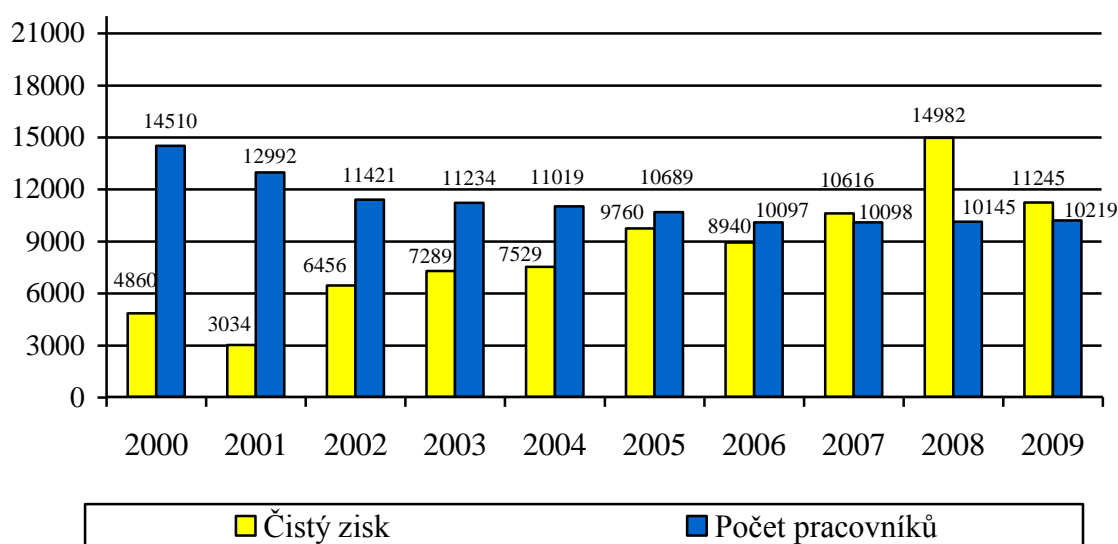
⁷² HRUŠKOVÁ, M. *Bankou roku se popáté stala Česká spořitelna* [online]. Praha : iDNES.cz, 2010 [cit. 10. listopadu 2010]. Dostupný z WWW: <http://finance.idnes.cz/bankou-roku-se-popate-stala-ceska-sporitelna-f34-/bank.asp?c=A101109_121847_bank_hru>.

na akciovou společnost.⁷³ Stejně jako Česká spořitelna byla Komerční banka privatizována, 60 % akcií připadlo Sociéte Générale. Československá obchodní banka (ČSOB) byla založena státem v roce 1964 jako banka pro poskytování služeb v oblasti financování zahraničního obchodu a volnoměnových operací. V červnu 1999 byla také privatizována – jejím majoritním vlastníkem se stala belgická skupina KBC Bank, která je součástí skupiny KBC. V červnu 2000 ČSOB převzala Investiční a poštovní banku.⁷⁴

3.1.1 Vývoj čistého zisku a počtu zaměstnanců bank

Komparované banky (ČS, KB, ČSOB), které získaly ocenění nejdůvěryhodnějších bank roku, jsou také jedny z nejstarších a nejvíce prosperujících subjektů v ČR. Každá z nich disponuje rozsáhlou sítí bankomatů i poboček, jejich služby využívají miliony klientů.

Graf č. 1: Vývoj čistého zisku (mil. Kč) a počtu pracovníků České spořitelny⁷⁵

Česká spořitelna získala ve vybrané kategorii soutěže první místo, což svědčí o její silné pozici na bankovním trhu. Z grafu je patrné, že ČS od roku 2002 vykazuje rostoucí čistý zisk. V roce 2000 se hlavním vlastníkem ČS stává rakouská Erste Bank. Zisk v posledních letech však nebyl pro banku příliš uspokojivý, ČS se tak v letech 2000 – 2001 soustředila především na restrukturalizaci banky, transformaci na moderní

⁷³ *Základní informace* [online]. Praha : Komerční banka, 2010 [cit. 1. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.kb.cz/cs/o-bance/o-nas/zakladni-informace.shtml>>.

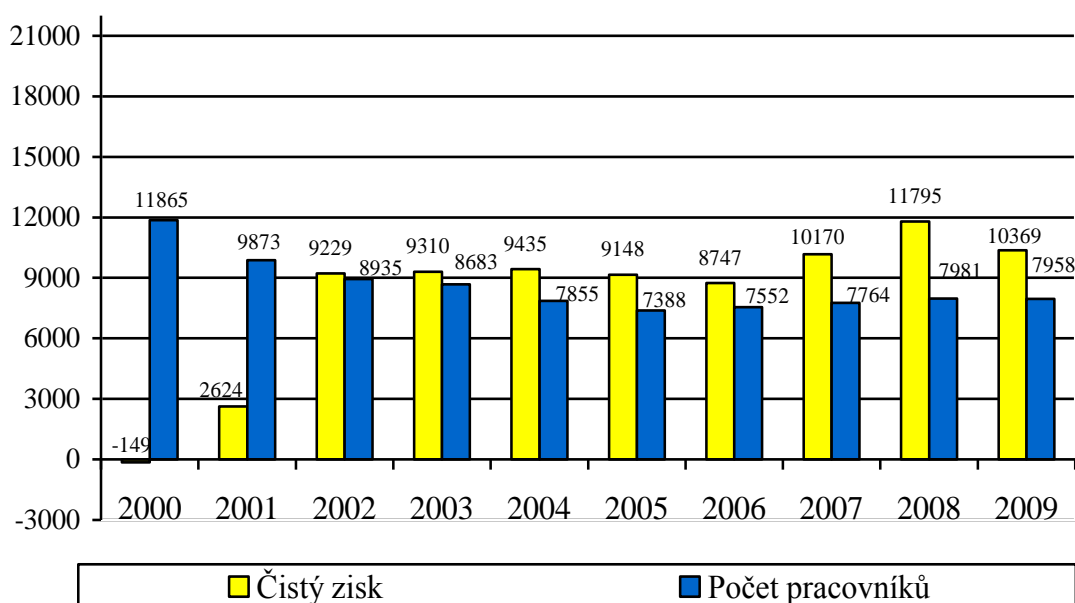
⁷⁴ *O společnosti ČSOB* [online]. Praha : ČSOB, 2010 [cit. 1. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.csob.cz/cz/Csob/O-CSOB/Profil-CSOB/Stranky/default.aspx>>.

⁷⁵ *Výroční zprávy České spořitelny za rok 2000 - 2009* [online]. Praha : Česká spořitelna, 2009 [cit. 20. února 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.csas.cz/banka/appmanager/portal/banka?_nfpb=true&_pageLabel=downloads_subportal03&dtree=cs&selnod=17>.

služby a tvorbu rezerv. Tento fakt lze však považovat za příčinu budoucího nárůstu výše čistých zisků banky. Mírný pokles zisku, který byl důsledkem vyšší tvorby rezerv, opravných položek na úvěrová rizika a vyššími všeobecnými správními náklady, byl zaznamenán v roce 2006. Úbytek byl však vykompenzován znatelným růstem v roce 2008. Tento růst je výsledkem především vyšších úrokových výnosů i příjmů z poplatků a provizí.⁷⁶ Z grafu čistých zisků je vidět, že stabilitu České spořitelny neovlivnily ani nepříznivé události finanční krize, která působila především v letech 2007 – 2009.

Pokud se zaměříme na objem zaměstnanců, ČS celkově přistupuje k postupné centralizaci, snižování personální náročnosti a redukci počtu zaměstnanců. V uvedeném časovém období ČS stabilně snižuje počty svých zaměstnanců.

Graf č. 2: Vývoj čistého zisku (mil. Kč) a počtu pracovníků Komerční banky⁷⁷

Na počátku sledovaného období se Komerční banka proti České spořitelně potýkala se ztrátami (rok 2000) či velmi nízkým čistým ziskem. Z tohoto důvodu musela banka projít kompletní restrukturalizací. Jak je však z grafu zřejmé, dosahuje finanční instituce po tomto zásahu velice dobrých výsledků. Od roku 2002 již produkuje stabilní uspokojivé zisky, které v roce 2008 dokázala navíc navýšit provozními výnosy

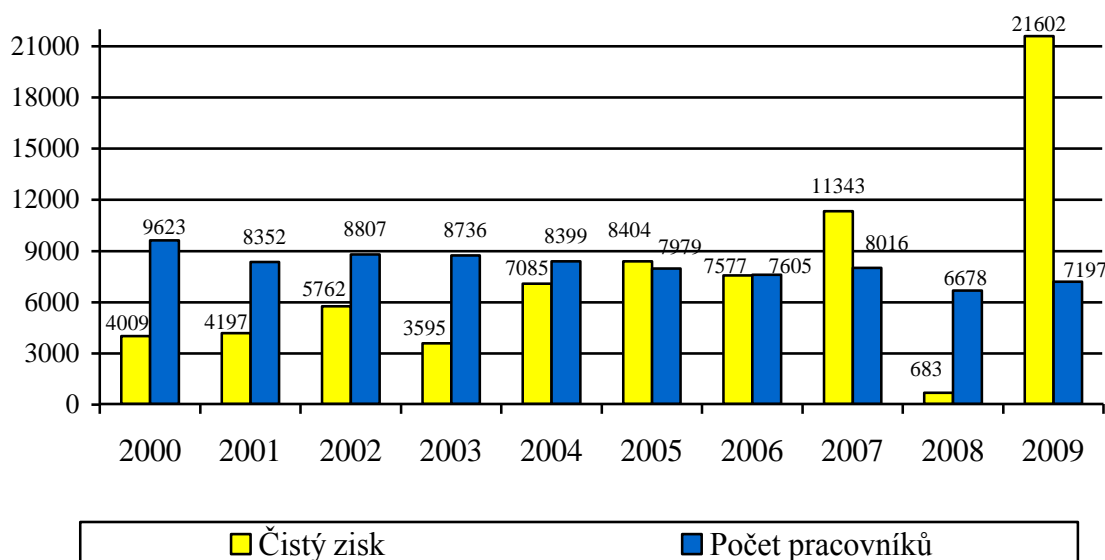
⁷⁶ Výroční zprávy České spořitelny za rok 2000 - 2009 [online]. Praha : Česká spořitelna, 2009 [cit. 20. února 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.csas.cz/banka/appmanager/portal/banka?_nfpb=true&_pageLabel=downloads_subportal03&dtree=cs&selnod=17>.

⁷⁷ Výroční zprávy 2000 - 2009 [online]. Praha : Komerční banka, 2000 - 2009 [cit. 20. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.kb.cz/cs/o-bance/o-nas/publikace-kb.shtml>>.

(především výnosy z úroků a zisk z finančních operací).⁷⁸ Z ukazatele zisků je navíc patrné, že KB nejen odolala vlivu finanční krize, ale dokonce pro ni toto období bylo velmi úspěšné. Banka tak prokázala svou velmi dobrou stabilitu.

Stejně jako ČS, i KB během sledovaného období usilovala o snižování počtu zaměstnanců.

Graf č. 3: Vývoj čistého zisku (mil. Kč) a počtu pracovníků Československé obchodní banky^{79,80}

Československá obchodní banka je v uvedené komparaci zvláštním subjektem. Její hospodářské výsledky neobsahují totiž samotná data vztahující se pouze k ČR, ale zahrnují také výsledky společného působení banky ČSOB v ČR a SR. Vzhledem ke skutečnosti, že ČSOB samostatně působí na území Česka až od roku 2008, jsou data do té doby pro oba státy společná. Z tohoto důvodu je ČSOB jediným subjektem srovnání, který bude v hodnocení posuzován jako subjekt nadnárodní.

Vývoj čistých zisků ČSOB zaznamenal několik zlomových změn. Rok 2003 znamenal ve vývoji čistých zisků pokles, který byl způsoben nejen sníženými výnosy z úroků, ale především náklady na vyrovnání s Českou finanční. ČSOB převzala po IPB závazky zpětného odkupu špatných úvěrů bývalé Banky Haná od společnosti

⁷⁸ *Výroční zprávy 2000 – 2009* [online]. Praha : Komerční banka, 2009 [cit. 20. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.kb.cz/cs/o-bance/o-nas/publikace-kb.shtml>>.

⁷⁹ *Výroční zprávy za rok 2000 – 2009* [online]. Praha : ČSOB, 2009 [cit. 20. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.csob.cz/cz/Csob/O-CSOB/Povinne-informace/Pravidelne-zverejnovane-informace/Stranky/Vyrocní-a-pololetní-zpravy.aspx>>.

⁸⁰ *Interní databáze Českého statistického úřadu.*

Česká finanční, s. r. o. Tyto úvěry byly odkoupeny v roce 2004 a 2005. Již v roce 2003 však ČSOB vytvořila rezervu, která představovala hodnotu budoucích ztrát.

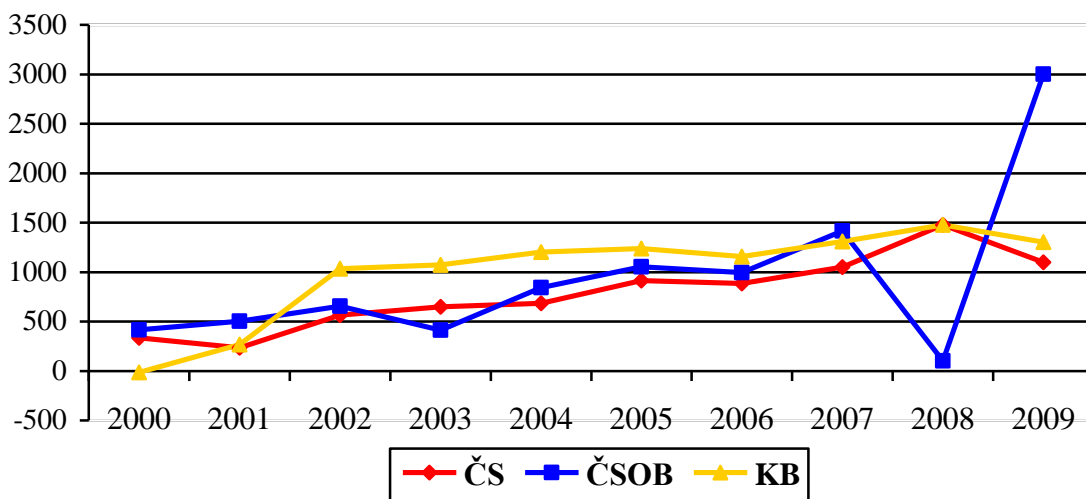
Mnohem markantnější změny však banka zaznamenala v průběhu roku 2008. V tomto roce byla ČSOB zasažena finanční krizí, což v důsledku znamenalo, že byla nucena přecenit portfolio dluhových cenných papírů na nulu, zaúčtovat dopady vůči Lehman Brothers a islandským bankám. Rok 2009 se již ukázal jako začátek období příznivějšího. ČSOB stoupl zisk v souvislosti s oddělováním slovenské části banky a dále díky zlepšením portfolia dluhových cenných papírů.⁸¹

Objem svých zaměstnanců ČSOB ve většině sledovaných let taktéž snižuje, v posledních dvou letech je pokles způsoben především oddělením ČSOB SR.

3.1.2 Vyhodnocení vývoje bank

Vybrané subjekty jsou největší a nejúspěšnější banky českého finančního trhu. Vzhledem k jejich odlišné velikosti je v uvedeném grafu použit přepočtený čistý zisk na jednoho zaměstnance, aby byl zřetelný vývoj vzhledem k odlišné rozsáhlosti bank.

Graf č. 4: Vývoj zisků na zaměstnance (tis. Kč)⁸²

Česká spořitelna se roku 2000 ocitla oproti Komerční bance na vyšší úrovni zisku. Ačkoliv poté došlo k mírnému poklesu, od roku 2001 si banka udržuje stále rostoucí přepočtený zisk. Znatelný pokles je u České spořitelny zaznamenatelný až v roce 2009. Z obdobné pozice jako Česká spořitelna vycházela na počátku sledovaného období i Československá obchodní banka. Ta až na větší odchylku

⁸¹ *Výroční zprávy za rok 2000 – 2009* [online]. Praha : ČSOB, 2009 [cit. 20. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.csob.cz/cz/Csob/O-CSOB/Povinne-informace/Pravidelne-zverejnovane-informace/Stranky/Vyrocní-a-pololetní-zpravy.aspx>>.

⁸² *Vlastní výpočty.*

v roce 2003 a velice mírnou v roce 2006 vykazovala rostoucí zisk. Zlomový bod však nastal v roce 2008 a 2009. V prvním zmiňovaném roce se zisk banky propadl téměř na nulovou hodnotu. ČSOB je tak bankovním subjektem, který se s dopady finanční krize vyrovnal nejhůře. Další velký skok nastává v roce 2009, kdy se banka z propadu dostává znovu do zisku. Dokonce lze mluvit o enormním nárůstu zisku, který je však především spojen s prodejem ČSOB SR.

Z bank, které byly sledovány, měla nejnevýhodnější výchozí pozici Komerční banka. Během prvního roku se však dostala na úroveň České spořitelny a v zisku přepočteném na zaměstnance se v roce 2002 dokonce dostala před obě srovnávané banky. Svou pozici si od tohoto roku stabilně udržuje a vykazuje velice dobré výsledky. Oproti ČSOB má KB i ČS přepočtený zisk více stabilní.

Z komparovaných subjektů v přepočteném zisku na zaměstnance tedy nejlépe obstála Komerční banka. Ve sledovaném období udržovala přepočtený zisk na nejvyšší úrovni, navíc u této banky nebyly zaznamenány žádné větší výkyvy. Česká spořitelna, která má z vybraných subjektů největší počet zaměstnanců, vykazuje v posledních letech taktéž dobré, stabilně rostoucí výsledky. Po přepočtení čistého zisku na jednoho zaměstnance se však ukazuje, že KB je v tomto ohledu úspěšnější. ČSOB měla v posledních letech nejvíce kolísavý vývoj. Je třeba připomenout, že údaje ČSOB do roku 2008 zahrnují nejen její působení v ČR, ale také v SR. U ČSOB by se tudíž daly, vzhledem k velikosti jejího trhu, očekávat úspěšnější hospodářské výsledky.

Do budoucna lze u uvedených bank očekávat zisky bez větších výkyvů. Banky se v posledních letech potýkají především s rostoucí konkurencí, což může jejich zisk snižovat. Na druhou stranu však budou usilovat o snižování svých provozních nákladů, čímž se případné ztráty v čistém zisku alespoň částečně vykompenzují.

Efektivním se u bank stává např. outsourcing, jehož podstatou je převedení některých vedlejších činností na jiné, specializované subjekty. Bankám outsourcing přináší úsporu nákladů, efektivnější hospodaření. Vybrané činnosti přenechávají specializovaným firmám, banky se tak již nemusí starat o zajišťování např. technických systémů, pracovní síly. Využívaný je např. outsourcing IT služeb, služeb spojených s financemi a účetnictvím, provozu sítě bankomatů.⁸³

Všechny ze zvolených subjektů jsou v rukou zahraničních vlastníků, kteří při privatizačním procesu využili možnosti nákupu majoritních podílů bank.

---

⁸³ DLOUHÝ, T. *Očekávané trendy outsourcingu v bankovníctví* [online]. Praha : PricewaterhouseCoopers, 2008 [cit. 23. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.pwc.com/cz/cs/clanky-2008/ocekavane-trendy-outsorcingu-v-bankovnictvi.jhtml>>.

Od března roku 2000 je hlavním vlastníkem ČS rakouská Erste Bank. Za 19 mld. Kč Erste získala přes 52 % akcií České spořitelny, tedy přes 79 040 000 ks akcií (z celkového emitovaného počtu 152 000 000 ks).⁸⁴

KB byla privatizována až v roce 2001, kdy se 60 % podíl dostává do vlastnictví Sociétés Générale. Celkem získala přibližně 22 806 000 ks akcií (z 38 009 852 ks).⁸⁵

Většinový podíl Československé obchodní banky připadl v červnu roku 1999 skupině KBC. Česká vláda schválila prodej téměř 66 % podílu za 40 mld. Kč. Z celkového počtu emitovaných akcií (5 105 000 ks) získala KBC 3 318 250 ks akcií.⁸⁶

Každá z bank vynaložila na nákup vlastnických podílů miliardy Kč. Uvedená tabulka zachycuje roční návratnost prvotních investic do majoritních podílů bank (ČS 52%, KB 60%, ČSOB 65%) od prvního celého roku po nabytí vlastnictví.

Tab. č. 5: Návratnost investic společností do majoritních podílů bank (v tis. Kč)⁸⁷

Rok	Erste Bank	Société Générale	KBC
2000	-	-	2 605 850
2001	1 577 680	-	2 728 050
2002	3 357 120	5 537 400	3 745 300
2003	3 790 280	5 586 000	2 336 750
2004	3 915 080	5 661 000	4 605 250
2005	5 075 200	5 488 800	5 462 600
2006	4 648 800	5 248 200	4 925 050
2007	-	6 102 000	7 372 950
2008	-	7 077 000	443 950
2009	-	-	14 894 100
Celkem	22 364 160	40 700 400	48 267 050

Erste Bank získala svou investici 19 mld. Kč zpět v roce 2006, tedy celkem za 6 let. Nejvíce ziskovým byl rok 2005, kdy se Erste vrátilo přes 5 mld. Kč. Sociétés Générale při vlastnictví 60 % zaznamenávala vysoké zisky. Její investice 40 mld. Kč se společnosti vrátila v roce 2008, tedy za 7 celých let. Nejdelší dobu návratnosti měla skupina KBC. Investice do 65 % akcií se jí vrátila až v 10. roce (2009).

⁸⁴ *Výroční zpráva 2000 – Profil* [online]. Praha : Česká spořitelna, 2000 [cit. 23. února 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/2000_profil.pdf> .

⁸⁵ *Výroční zpráva 2001* [online]. Praha : Komerční banka, 2001 [cit. 23. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.kb.cz/file/cs/o-bance/vztahy-s-investory/publikace/vyrocní-zpravy/kb-2001-vyrocní-zprava.pdf?55a92df3d636eb15406f4b05353fba0>> .

⁸⁶ *Výroční zpráva za rok 1999* [online]. Praha : ČSOB, 1999 [cit. 23. února 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.csob.cz/WebCsob/Csob/O-CSOB/Vztahy-k-investorum/Vyrocní-poleletní-zpravy/Vyrocní-zpravy/CSOB_AR_1999_cz.pdf> .

⁸⁷ *Vlastní výpočty.*

4 ČESKÉ BANKOVNICTVÍ A EVROPSKÁ UNIE

4.1 Hospodářská a měnová unie

Základ současné podoby hospodářské a měnové unie (HMU) byl položen již v roce 1988, kdy byl vytvořen Výbor pro výzkum hospodářské a měnové unie a byly definovány cíle měnové unie, mezi které patří úplná liberalizace pohybu kapitálu, integrace finančních trhů či neodvolatelná směnitelnost měn.

Od 1. 7. 1990 došlo ke zrušení všech omezení pohybu kapitálu mezi členskými zeměmi. Evropská rada v roce 1990 uložila Výboru guvernérů centrálních bank řadu nových úkolů, např. poskytování poradenských služeb členským státům v oblasti měnové politiky nebo podporu spolupráce v této oblasti s cílem dosáhnout cenové stability. K lednu roku 1994 byl zřízen Evropský měnový institut, jehož úkolem bylo posílit spolupráci mezi centrálními bankami a vytvořit prostor pro založení Evropského systému centrálních bank, realizaci jednotné měnové politiky a zavedení jednotné měny. K červnu roku 1998 byla ustanovena Výkonná rada Evropské centrální banky, což znamenalo zánik měnového institutu a vznik Evropské centrální banky. Tento krok měl za následek zánik měnového institutu a vznik Evropské centrální banky. Již počátkem roku 1999 nahradila jednotná měna euro národní měny jednotlivých států v bezhotovostním platebním styku, o tři roky později byly zavedeny eurobankovky a mince jako zákonné platidlo ve 12 členských zemích EU.⁸⁸

Se zahájením Evropské měnové unie se začal rozvíjet platební systém, působící v rámci celé EU, jehož podstatou je bezpečné, jednoduché a rychlé provádění plateb v euru mezi subjekty eurozóny. TARGET (Transevropský automatizovaný platební systém pro expresní vyrovnávání hrubých plateb v reálném čase) je expresní systém úhrady přeshraničních plateb ve společné měně euro, který pracuje v reálném čase a zajišťuje bezpečné ukončení platební operace v jednom dni.⁸⁹

Hospodářská a měnová unie má přispět k plnění jednoho z hlavních cílů EU - vyváženého a udržitelného hospodářského růstu a vysoké zaměstnanosti. HMU podporuje tento cíl prostřednictvím řízení měnových a hospodářských záležitostí

⁸⁸ POLOUČEK, S., et al. *Peníze, banky, finanční trhy*. 1. vyd. Praha, 2009, s. 384.

⁸⁹ CIHELKOVÁ, E., JAKŠ, J., et al. *Evropská integrace – Evropská unie*. 1. vyd. Praha, 2004, s. 188.

eurozóny. V oblasti měnové politiky eurozóny využívá jednotnou měnu, jednu měnovou politiku a nezávislé centralizované rozhodování.⁹⁰

Na oblast bankovníctví klade jednotný trh velké nároky. Byl odstraněn teritoriální monopol na veškeré bankovní a finanční služby. Každý peněžní a finanční ústav může nyní zřídit svou pobočku v kterékoliv zemi Evropské unie a svobodně vykonávat na tomto místě podnikatelskou činnost.⁹¹

V oblasti bankovníctví se Česká republika zavázala zapojit do jednotného trhu bankovních služeb od okamžiku vstupu do EU v souladu s evropskými bankovními směrnici.⁹²

4.1.1 Klady a zápory Evropské měnové unie⁹³

Mezi hlavní přínosy, které lze zmínit ve spojení s Evropskou měnovou unií, patří například:

- úspora transakčních nákladů – došlo k zániku poplatků spojených se vzájemnými konverzemi národních měn, ke zrychlení bankovních převodů,
- eliminace kursového rizika – zanikla možnost spekulací s jednotlivými národními měnami, zvýšily se podněty pro investice, klesly náklady na zajišťování se proti kursovému riziku,
- efektivnější alokace investic – pro investory se rozšířil prostor s jedinou měnou,
- snížení průměrné míry nezaměstnanosti – větší mobilita pracovních sil,
- posílení postavení Evropské unie v celosvětovém měřítku – EU se jako celek se společnou měnou stává ekonomickým prostorem srovnatelným se Spojenými státy americkými a Japonskem,
- fixace měnových kurzů, v důsledku které zanikla možnost zvyšovat konkurenceschopnost výrobků a služeb jedné země oproti jiné členské zemi snížením měnového kurzu, tím byla odstraněna možná diskriminace v rámci eurozóny.

⁹⁰ POLOUČEK, S., et al. *Peníze, banky, finanční trhy*. 1. vyd. Praha, 2009, s. 384.

⁹¹ KRÁL, J. *Bankovníctví I*. Zlín, 2008, s. 56.

⁹² *Vyjednané kapitoly* [online]. Praha : Euroskop.cz, 2008 [cit. 23. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/154/161/clanek/kapitola-3-volny-pohyb-sluzeb/>>.

⁹³ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 2. vyd. Praha, 2001, s. 652-653.

Mezi hlavní zápory, které přinesla Evropská měnová unie, patří:

- ztráta národní suverenity v měnové oblasti – centrální banky členských zemí předaly své pravomoci u měnové politiky Evropské centrální bance, jejíž hlavním cílem je měnová stabilita. Členské země tak ztratily možnost pomocí měnové politiky ovlivňovat případné jiné cíle. Došlo ke sladění dosud existující různé míry nezávislosti jednotlivých národních centrálních bank,
- náklady na přebudování platebních a účetních systémů bank a dalších institucí,
- náklady na výrobu hotovostních peněz společné měny a na jejich výměnu za národní měny členských zemí,
- inflační impuls, který je spojený se zaokrouhlováním cen směrem nahoru při přechodu na euro.

4.2 Evropský systém centrálních bank

Existence společné měny euro vyžaduje sladění měnových politik zúčastněných zemí, které je někdy poněkud obtížné. K lednu 1999 proto začal působit tzv. Evropský systém centrálních bank (ESCB) v čele s Evropskou centrální bankou (ECB). ECB je nezávislou nadnárodní měnovou autoritou. V čele ECB stojí bankovní rada, která je složena z členů Výborů ředitelů a guvernérů centrálních bank členských zemí Evropské měnové unie.⁹⁴ Evropská centrální banka leží v samém srdci eurosystému a jejím hlavním posláním zajistit cenovou stabilitu eurozóny. ECB při plnění úkolů, kterými realizuje a definuje měnovou politiku, spravuje devizové rezervy, provádí devizové operace, vydává bankovky a mince měny euro, podporuje plynulé fungování platebního systému.⁹⁵

ESCB zahrnuje i národní banky těch členských států, které dosud euro nezavedly. Důvodem nepřijetí eura může být zvláštní postavení státu nebo zvláštní výjimka. Tyto státy, mezi které patří i ČR, si ponechávají své národní měny, provádějí vlastní měnovou politiku a jejich centrální banky si zatím zachovávají měnovou suverenitu. Tyto země se nepodílí na plnění základních činností HMU, mezi které patří například provádění měnové politiky eurozóny. Národní centrální banky zemí mimo

⁹⁴ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 2. vyd. Praha, 2001, s. 645-650.

⁹⁵ EL-AGRAA M. A. *The European Union, Economics and Policies*. Cambridge, 2007, s. 59.

eurozóny. Národní centrální banky zemí mimo eurozónu jsou však vázány zásadami měnové politiky zaměřené na stabilitu cen.⁹⁶

Členské země se tak v roce 1999 vzdaly národních měnových politik, které delegovaly na Evropskou centrální banku, resp. Evropský systém centrálních bank, který provádí jednotnou měnovou politiku v daném ekonomickém prostoru. Hlavním cílem této měnové ekonomiky je cenová stabilita a boj proti inflaci. Mezi hlavní nástroje ESCB patří operace na volném trhu a diskontní nástroje, v kursové oblasti poté kursové (devizové) intervence.

Oblast bankovního dohledu je zatím prováděna především národními centrálními bankami. Evropská centrální banka se výrazně angažuje pouze v dohledu nad multinacionálními bankovními holdingy a při vzájemné spolupráci s národními centrálními bankami a dalšími institucemi vyvíjí iniciativu dohlížet a koordinovat postupy v této oblasti.⁹⁷

4.3 Bankovní direktivy v zemích Evropské unie

V bankovní sféře přijaly orgány EU celou řadu direktiv a dalších právních aktů, jejichž výsledkem je vysoký stupeň harmonizace bankovních předpisů v členských zemích unie, tudíž i v ČR. Direktivy upravují především regulaci a dohled nad bankami (úvěrovými institucemi), nikoliv měnovou politiku.

První bankovní koordinační direktiva byla přijata v prosinci 1977. Vymezila minimální požadavky při stanovení podmínek pro poskytování licencí v členských zemích Společenství. Na základě této direktivy byl roku 1979 zřízen Bankovní poradní výbor ES, nyní Výbor bankovního dohledu.⁹⁸ Směrnice upravuje pravomoc uzavírat dohody se třetími, nečlenskými, zeměmi. Na jejím základě může Společenství stanovit jednotné standardy zacházení s pobočkami úvěrových institucí ze třetích zemí. Směrnice stanovila, že členské státy nesmějí poskytovat příznivější podmínky pobočkám institucí z nečlenských zemí, než jaké poskytují pobočkám členských států.⁹⁹

⁹⁶ POLOUČEK, S., et al. *Peníze, banky, finanční trhy*. 1. vyd. Praha, 2009, s. 388.

⁹⁷ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 2. vyd. Praha, 2001, s. 635-638.

⁹⁸ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 2. vyd. Praha, 2001, s. 635-638.

⁹⁹ TOMÁŠEK, M. *Bankovníctví jednotného vnitřního trhu Evropské unie*. 1. vyd. Praha, 1997, s. 60.

Direktiva o konsolidačním dohledu byla přijata v roce 1983. Direktiva jako vůbec první upravuje jednu ze stěžejních otázek regulace a dohledu mezinárodně působících bank (úvěrových institucí). Direktiva zavedla princip dohledu domovské země (dohled vykonává země, kde má bankovní subjekt sídlo). Směrnice byla v roce 1992 upravena, protože v zemích EU se prosazuje kombinace obou přístupů. V zásadě platí, že pobočky musí respektovat pravidla jak hostitelské, tak domovské země.

Druhá bankovní direktiva byla přijata v prosinci 1989 s platností od ledna 1993. Upřesňuje povolání činnosti bank v zemích EU. Vychází opět z principu domovské země, kdy pro operace kdekoliv v rámci EU stačí autorizace této země. Zahraniční pobočka nepotřebuje povolení hostitelské země – jde o tzv. společný pas. Direktiva dále definuje pravomoci instituce regulace a dohledu domovské země (dohled nad pobočkami v zahraničí) a instituce hostitelské země (kontrola aktivit v oblasti investic do cenných papírů, dodržování pravidel měnové politiky v zemi a prověřování likvidity a solventnosti).¹⁰⁰ Zmiňovaný společný pas, který je přílohou druhé směrnice, je omezen na seznam čtrnácti bankovních služeb, mezi které patří např. přijímání depozit, půjčování, finanční leasing, záruky, účast v emisi cenných papírů. Pokud je úvěrová instituce licencována ve své členské zemi, může tyto služby poskytovat po celé EU.¹⁰¹

Novela První a Druhé bankovní koordinační direktivy - přijata roku 1995 s cílem zkvalitnit dohled. Novela souhrnně upravuje dohled bank, kapitálového trhu a pojišťoven. Stanovuje základní podmínky vydávání licencí, potvrzuje zásadu společného pasu, vymezuje požadavek, aby každá instituce měla svou centrálu ve stejné zemi, kde má své registrované sídlo.¹⁰²

Mezi prameny práva v oblasti bankovníctví patří dále např. Smlouva o založení ES (měnová unie, volný pohyb kapitálu a služeb), směrnice upravující cenné papíry a obchodování s nimi (z roku 1993).¹⁰³ Mezi další direktivy upravující oblast bankovníctví můžeme počítat směrnici o přístupu k činnosti institucí elektronických peněz z roku 2000 či směrnici o kapitálové přiměřenosti investičních podniků

¹⁰⁰ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 2. vyd. Praha, 2001, s. 635-638.

¹⁰¹ ŠEDOVÁ, J. *Právní základy bankovníctví České republiky*. Brno, 2001, s. 28.

¹⁰² REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 2. vyd. Praha, 2001, s. 635-638.

¹⁰³ ŠEDOVÁ, J. *Právní základy bankovníctví České republiky*. Brno, 2001, s. 30.

a úvěrových institucí z roku 2006.¹⁰⁴ Ke dni vstupu ČR do EU nabyla účinnosti nová novela Zákona o bankách č. 126/2002 Sb., dále nový zákon o podnikání na kapitálovém trhu, o dluhopisech, o kolektivním investování. Přijetím novely zákona o bankách se stala právně závazná ustanovení upravující princip jednotné bankovní licence, ochrany spotřebitele, aj. Princip bankovní licence vychází ze svobody poskytování služeb a svobody usazování.¹⁰⁵

4.4 Zavádění společné měny

Smlouva o Evropské unii, schválená na zasedání Evropské rady v Maastrichtu v prosinci 1991, si klade za cíl zavedení silné a stabilní jednotné měny. Bylo proto nevyhnutelné, aby ekonomiky členských zemí dosáhly především zavedením jednotné měny vysokého stupně konvergence. V souvislosti s tím smlouva stanovila konvergenční (maastrichtská) kritéria, která musí splnit členské státy usilující o přijetí eura. Kromě toho musí členské státy dosáhnout konvergence národních zákonů, pravidel řízení svých národních centrálních bank a měnových záležitostí.¹⁰⁶

Tab. č. 6: Konvergenční kritéria¹⁰⁷

Cenová stabilita	průměrná míra inflace země v období 12 měsíců před prověřením o vstupu do závěrečného stadia nesmí převýšit o více jak 1,5 % průměrnou míru inflace tří zemí s nejnižší mírou inflace
Úroková míra	dlouhodobá nominální úroková míra nesmí v roce před prověřením země o možnosti vstupu do závěrečného stadia převýšit o více jak 2 % průměrnou úrokovou míru tří zemí s nejnižší mírou inflace
Kritérium veřejných financí	deficit veřejných financí (státní rozpočet, místní rozpočty) nesmí převýšit 3 % HDP a státní dluh nesmí převýšit 60 % HDP země v době prověřování vstupu
Stabilita měnového kurzu	měnový kurz nesmí překročit rozpětí dané Evropským měnovým systémem a alespoň dva roky před prověřením možnosti vstupu do závěrečného stadia devalvovat svou měnu oproti měnám členských zemí

Kritéria představují hospodářské cíle a institucionální změny, které státy musí splnit, než přijmou jednotnou měnu a vstoupí do eurozóny. Účelem zavedení

¹⁰⁴ *Legislation in force* [online]. Brusel : Evropská komise, 2010 [cit. 23. února 2011]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/legislation/index_en.htm>.

¹⁰⁵ *Bankovní dohled v roce 2004* [online]. Praha : ČNB, 2004 [cit. 18. března 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2004_c.pdf>.

¹⁰⁶ POLOUČEK, S., et al. *Peníze, banky, finanční trhy*. 1. vyd. Praha, 2009, s. 390.

¹⁰⁷ CIHELKOVÁ, E., JAKŠ, J., et al. *Evropská integrace – Evropská unie*. 1. vyd. Praha, 2004, s. 182.

je zabezpečit, aby ekonomika členského státu byla dostatečně připravena na přijetí jednotné měny. Maastrichtská kritéria mají stimulovat hospodářský růst, který příznivě působí na realizaci stabilizačních politik především při snižování deficitu veřejných financí a snížení inflace.

Plnění konvergenčních kritérií v zemích EU, které doposud nevstoupily do eurozóny, pravidelně monitoruje Evropská komise i Evropská centrální banka ve svých konvergenčních zprávách.¹⁰⁸

Mezi hlavní změny čekající ČR (resp. Českou národní banku) v oblasti měnové politiky po vstupu do eurozóny patří:¹⁰⁹

- Česká národní banka nebude už měnovou politiku určovat, ale bude se pouze podílet na jejím spoludefinování a provádění.
- ČNB se bude řídit obecnými zásadami a pokyny ECB, bude uznávat koordinační roli ECB v oblasti mezinárodní spolupráce.
- V zákoně o ČNB bude nutno výslovně uvést rozsah transakcí, které bude ČNB v rámci ESCB i mimo něj provádět.
- Úprava emisní činnosti ČNB (Rada guvernérů ECB má výlučné právo povolovat vydávání euro bankovek).
- Kodifikace eura jako národní měny v zákoně o ČNB a dalších zákonech.
- Zrušení stanovování režimu kurzu koruny vůči cizím měnám.
- Auditoři ČNB budou muset být doporučení Radou guvernérů ECB a schválení Radou EU.

4.4.1 Euro a Česká republika

Ministerstvo financí a Česká národní banka každoročně vydávají vyhodnocení plnění konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění České republiky s eurozónou. Zpráva pro rok 2010 přináší následující výsledky plnění konvergenčních kritérií:¹¹⁰

- **Kritérium cenové stability** - v současné době ČR splňuje. V letech 2011 – 2012 by kritérium cenové stability mělo být i nadále optimální.

¹⁰⁸ POLOUČEK, S., et al. *Peníze, banky, finanční trhy*. 1. vyd. Praha, 2009, s. 391.

¹⁰⁹ *Integrace ČR do EU – měnová a hospodářská politika* [online]. Praha : ČNB, 2011 [cit. 19. března 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/mezinarodni_vztahy/cr_eu_integrace/>.

¹¹⁰ *Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou (2010)* [online]. Praha : Kancelář národního koordinátora zavedení eura, Ministerstvo financí, 2010 [cit. 19. března 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/dokumenty_vyhodnoceni_maastr_kriter_388.html>.

- **Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb** - v současnosti ČR splňuje. Do budoucna se neočekávají významná rizika, která by zabránila plnění tohoto kritéria.
- **Kritérium udržitelnosti veřejných financí** – ČR v současnosti nesplňuje. Záměry fiskální politiky při očekávaném makroekonomickém vývoji by měly vést k dosažení deficitu sektoru vlády ve výši 2,9 % HDP, tedy pod úrovní maastrichtského kritéria, do roku 2013. Kritérium podílu vládního dluhu na HDP je ČR dlouhodobě plněno.
- **Kritérium stability měnového kurzu a účast v ERM II** – vyhodnocení tohoto kritéria je možné až poté, co česká měna vstoupí do kurzového mechanismu ERM II a bude stanovena centrální parita koruny k euru.

ERM II (European Exchange Rate Mechanism II) je systém směnných kurzů vůči euru. Podmínkou pro přijetí jednotné měny je působení v ERM II již dva roky před zavedením eura. K tomu, aby mohla země vstoupit do ERM II, se nejdříve musí národní centrální banka dohodnout společně s Evropskou centrální bankou na takzvané centrální paritě hodnoty kurzu k euru. V tomto poměru je pak národní měna na euro navázána. Národní centrální banka potom musí udržovat kurz své měny v takzvaném flukтуаčním pásmu. Toto pásmo je pro měny v ERM II 15 % pod či nad centrální paritu.¹¹¹

Na základě analýzy z roku 2010, která vycházela z prosincové zprávy Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou, ČNB a Ministerstvo financí ČR doporučily vládě ČR zatím nestanovovat cílové datum přijetí eura a v roce 2011 neusilovat o vstup do mechanismu ERM II. ČR od přijetí „Strategie přistoupení České republiky k eurozóně“ postupně snižovala svůj odstup od průměrné ekonomické úrovně eurozóny a vykazuje některé prvky sladění s eurozónou. V posledních dvou letech byl však vývoj výrazně ovlivněn dopady světové finanční a hospodářské krize. V důsledku toho došlo v ČR i eurozóně k ekonomické recesi a výraznému zhoršení stavu veřejných financí. Došlo k přerušení trendu přibližování tuzemské cenové hladiny k eurozóně a nárůstu nezaměstnanosti.¹¹²

¹¹¹ *Co je to ERM II* [online]. Praha : Aktuálně.cz, 2005 [cit. 20. března 2011]. Dostupný z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/clanek.phtml?id=3651>>.

¹¹² *ČNB a MF doporučily prozatím nestanovit datum přijetí eura* [online]. Praha : BusinessInfo.cz, 2010 [cit. 20. března 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/zavedeni-eura-v-cr/doporuceni-nestanovit-datum-prijeti-eura/1001759/59261/>>.

Otázka jednotné měny je v ČR již velmi dlouhou dobu diskutovaným tématem. ČR se již několik let snaží o dosažení konvergenčních kritérií a přijetí jednotné měny. V současné době je největší překážkou vládní deficit. Dle informací Národního koordinátora by ČR měla být schopna toto hledisko realizovat v roce 2013. Reálné zavedení eura však zůstává nadále do budoucna otevřenou záležitostí. Globální krize navíc v eurozóně zapříčinila mnoho problémů, které narušily stabilitu Evropské unie. I z tohoto důvodu zatím zůstává euro pro ČR nevyřešenou otázkou.

4.5 Krize a eurozóna

Světová finanční krize se stala událostí, která odhalila vážné problémy eurozóny - její vnitřní komplikace způsobené heterogenitou unie a odlišně se vyvíjejících ekonomik. Pohled na desetiletý vývoj eurozóny se až do krize zdál vcelku optimistický, krize se však stala první zátěžovou zkouškou tohoto systému. Ukázalo se, že eurozóna není schopna obstát bez krizových opatření, záchranných balíčků a zejména bez zásadních změn pravidel fungování. Událostmi kolem řecké ekonomiky bylo porušeno pravidlo, že každá země ručí za své dluhy. Dále bylo také porušeno prohlášení, že Evropská centrální banka nenakoupí dluhopisy vlád členských zemí a nepomůže tak financovat jejich dluhy.¹¹³

EU tak v současném okamžiku prochází změnami, které při závazku vstupu České republiky do eurozóny stanoveny nebyly. Dosavadní vývoj neprokázal, že by euro přineslo zúčastněným zemím rychlejší a větší hospodářskou prosperitu. Organizovaná harmonizace nedokázala nahradit přirozené vzájemné sladování ekonomik eurozóny.

4.6 Přínosy EU bankovním klientům

Vstup ČR do EU znamenal změny nejen pro bankovní subjekty, ale také pro klienty bankovních služeb. Následující kapitola představuje přínosy, které uživatelé bankovních služeb doposud neměli a mnohdy je nepřipisují našemu vstupu do EU.

---

¹¹³ JANÁČKOVÁ, S. *Krize eurozóny a dluhová krize vyspělého světa*. 1. vyd. Praha, 2010, s. 11-56.

4.6.1 Zákon č. 284/2009 Sb. o platebním styku

Jednou z nejdůležitějších právních úprav působících na běžné bankovní klienty v ČR, se stal Zákon o platebním styku, který platí od 1. listopadu 2009. Tento nový zákon o platebním styku obsahuje především následující změny:¹¹⁴

- zrušení účtu zdarma,
- zrychlení transakcí – přepsání peněz z jednoho účtu na druhý se zkrátilo ze tří dnů na maximálně dva dny,
- krytí v případě zneužití ztracené karty – banka je povinna krýt do oznámení ztráty případné zneužití nad výši 150 eur,
- blokace karty zdarma v případě ztráty,
- povinné výpisy – banka musí každý měsíc klienta informovat o stavu účtu zdarma.

Tento zákon, který upravuje pravidla platebního styku, se stal pro české klienty bank velkým přínosem hned v několika ohledech. Hlavní předností je zrychlení transakcí převodu peněz, které nyní banky musí provést do 2 dnů. Dalším pozitivem jsou změny týkající se kreditních karet. Před novou zákonnou úpravou byl klient nucen zaplatit za blokaci karty, došlo-li k její ztrátě či zcizení. Současná úprava zákona již tuto možnost zamítá, blokace je provedena zdarma a navíc je zde částečně kryto i její případné zneužití. Bankám s přijetím zákona vznikají spíše náklady (odpadají některé poplatky, krytí zneužití karet). Z pohledu spotřebitele je tato změna však velice přínosná. Jedinou ne zcela upravenou součástí zákona jsou povinné výpisy. Banky nabízejí výpisy zdarma, ale především se jedná o elektronické formy výpisů.

4.6.2 Rozšíření služeb

Pro banky působící na českém finančním trhu přicházejí nové změny nejen v zákonných předpisech, ale také v úpravách nabízených služeb, což je další významnou změnou působící na bankovní spotřebitele. Jednou ze služeb, o kterou bankovní subjekty rozšířily své služby, je pomoc při čerpání dotací z EU.

„Po vstupu České republiky do EU se mnoha subjektům otevřela možnost čerpat dotace ze Strukturálních fondů EU, která znamená zajímavou příležitost pro rozvoj v období 2007 – 2013. Podmínky dotačních programů se často mění a je složité se v nich orientovat. Rádi Vám proto bezplatně poradíme, jaké programy můžete využít a jaké jsou šance na získání dotace pro Váš konkrétní záměr. V rámci služeb ČSOB

---

¹¹⁴ PLHOŇ, T. Bruselský bič na poplatky. *Ekonom*, 2009, roč. 53, č. 43, s. 66-67.

zajišťuje kompletní zpracování a vyřízení žádosti o dotace klientům převážně na principu „success fee“, tj. platba za služby až pouze v případě úspěchu.¹¹⁵

Poradenství a služby týkající se možnosti čerpání z programů Evropské unie zajišťují mnohé subjekty trhu, jako např. výše jmenovaná ČSOB či GE Money Bank¹¹⁶.

Rozšíření služeb v oblasti poradenství čerpání dotací z Evropské unie je především pro podnikatele a firmy velice přínosné. Mnohé firmy, které by měly zájem o možnost využití fondů EU, se jen stěží orientují v dotační problematice. Pro některé subjekty se tak pomoc bank v tomto ohledu může stát rozhodující při získávání finančních prostředků z fondů EU.

Jedním z dalších přínosů, které přináší vstup do EU, jsou širší možnosti při výběru finančních institucí. Vstupem do EU se ČR zavázala dodržovat směrnice a nařízení, která umožňují vstup nových finančních institucí do českého prostředí. Díky konkurenčnímu boji o klienty tak může docházet ke zlepšování či zlevňování služeb, které subjekty trhu nabízejí. V současné době není příliv zahraničních subjektů do ČR tak znatelný. I do budoucna však zůstává tato možnost nadále otevřená.

4.7 Působení EU na český bankovní sektor

Vstup ČR do EU znamenal pro české banky novou etapu. S přijetím bankovních směrnic EU se i pro ostatní evropské banky zvětšila možnost proniknout na český bankovní trh. Banky jsou nuceny obstat evropské konkurenci a čelit standardům, které svým klientům nabízí ostatní banky. Jsou tudíž nuceny zavádět nové služby v oblasti poradenství. Vznikají nové produkty a transakce prováděné ve společné měně euro. Pravidla vstupu bank do českého bankovního sektoru, stejně jako jejich regulace a dohled, již podléhají standardům EU. Na základě uvedené tabulky však můžeme vidět, že do současné doby není tlak ze zahraničí znatelný.

---

¹¹⁵ *Program na spolufinancování projektů podporovaných z fondů EU* [online]. Praha : ČSOB, 2010 [cit. 21. března 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.csob.cz/cz/SME/Tipy/EU-fondy/Stranky/Program-spolufinancovani-projektu-EU.aspx>>.

¹¹⁶ *EU Servis* [online]. Praha : GE Money Bank, 2011 [cit. 21. března 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.gemoney.cz/ge/cz/2/zivnostnici-firmy/eu-servis>>.

Tab. č. 7: Vývoj počtu bank v letech 2005 - 2009¹¹⁷

Rok	2005	2006	2007	2008	2009
Banky (vč. stavebních spořitelén)	24	24	23	21	21
Pobočky zahraničních bank	12	13	14	16	16
Celkem	36	37	37	37	37

Na základě hodnocení hospodaření bank (viz kapitola 3) je zřejmé, že vybrané subjekty českého bankovního sektoru byly na vstup do EU vhodně připraveny a plynule vkročily do nové etapy moderního bankovníctví.

Největší změna čeká ČR včetně oblasti bankovníctví po vstupu do eurozóny. ČR se na základě monitorovacích zpráv již několik let intenzivně připravuje na přijetí jednotné měny euro. Termín vstupu do eurozóny a přijetí eura však není zatím přesně určen. Ačkoliv ČR podniká všechny kroky k plnění kritérií, není v současné době na vstup do eurozóny dostatečně připravena. Po vstupu a přijetí jednotné měny čeká oblast bankovníctví několik zásadních změn: ČNB již nebude mít možnost oblast samostatně spravovat, bude se řídit zásadami a pokyny ECB a uznávat koordinační roli v oblasti mezinárodní spolupráce. Banky samotné čeká přeúčtování na společnou evropskou měnu a přebudování účetních systémů. Z větší části odpadnou kurzové směny a transakce.

¹¹⁷ Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem 2006 – 2009 [online]. Praha : ČNB, 2009 [cit. 22. března 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/ind_ex.html>.

5 FINANČNÍ KRIZE

5.1 Vznik a globální dopady

Krize, která zasáhla svět počátkem roku 2007, byla pro světovou ekonomiku jedna z nejdestruktivnějších událostí za poslední desetiletí. Problémy amerického trhu hypoték zasáhly v celém světě nejen sektor hypoteční, ale později také další finanční trhy i celou ekonomiku. Krize zasáhla globálně rostoucí ekonomiky nejvíce ve vyspělých průmyslových zemích, které se začaly znovu zotavovat koncem roku 2009.¹¹⁸

Vše začalo zhruba v letech 2001 – 2003, kdy Americký federální rezervní systém (FED) ve snaze zabránit hospodářské recesi, udržoval krátkodobé sazby na extrémně nízké úrovni. Americkou ekonomiku vytáhl z krize neobyčejně silný stavební boom, který byl způsoben levnými a dostupnými hypotékami. Hypotéku získal téměř kdokoliv, včetně lidí s nízkými a nestabilními příjmy, imigranti legální i nelegální, lidé bez schopnosti doložit příjmy, aj. V okamžiku, kdy FED začal postupně zvyšovat úrokové sazby a nastala doba splácení nejen úroků, ale i jistiny, nebyla většina těchto lidí schopna své závazky splácet. Jakmile se začaly množit případy nesplacených hypoték a zabavených domů, začal se přítok hypotečních splátek povážlivě tenčit. Sekuritizované dluhové cenné papíry za tyto hypotéky začaly klesat na hodnotě, s nimi i portfolio jejich vlastníků.

Sekuritizace dluhopisů (způsob prodeje několika hypoték dohromady formou dluhopisů na veřejných trzích) byla dalším velkým problémem, který úzce souvisí s krizí trhů. Sekuritizace způsobila, že banky měly dostatek prostředků a mohly poskytovat rizikovější hypotéky. Riziko se poté díky prodeji dluhopisů rozšířilo do celého světa. Cenné papíry (resp. dluhové obligace se zástavou) emitovaly velké banky z Wall Street a investovaly do nich banky, penzijní fondy i hedge fondy (spekulativní fondy) z celého světa. Z tohoto důvodu se stala hypoteční krize rozsáhlou celosvětovou záležitostí. Rozptýlení rizika, které je za běžné situace správné, znamenalo postupnou nedůvěru a vyhýbání se riziku z obavy vlastnění rizikových cenných papírů. Klesaly tak i ceny investic, které neměly s americkým hypotečním trhem souvislost.

Mnohé banky a organizace po celém světě se díky nesplacitelným pohledávkám dostaly do nezvratných finančních problémů. Vzhledem k neprůhlednosti trhu s těmito dluhovými obligacemi nebylo možné rozlišit, která banka může být postižena

---

¹¹⁸ DAVIES, H. *The financial crisis, Who is to blame?* Cambridge, 2010, s. 3.

a která ne. Banky se tak z preventivních důvodů vyhýbaly mezibankovním obchodům, což vedlo k prudkému poklesu likvidity bank. Centrální banky na tento pokles reagovaly masivním uvolněním úvěrové politiky. Banky začaly být vnímány jako nestabilní.

Dopady krize řešily centrální banky celého světa mimořádným přísunem nových peněz. Snažily se tak i o snižování nedůvěry půjček na mezibankovním trhu. Státy se snažily o udržování bankovní stability na úkor inflačních cílů. Globální ekonomika se vlivem krize dostala do recese, která se odrazila do propadajících se cen nemovitostí, klesajících tržeb, propouštění.¹¹⁹

5.2 Finanční krize a bankovní sektor ČR

Českou republiku první vlna krize nezasáhla, dopadla na ni však následná recese, „dovezená“ především ze zahraničí prostřednictvím poklesu poptávky po našich vývozech. Recese přinesla velký propad příjmů a razantně zvýšila výsledný deficit státního rozpočtu. České banky se první fázi, samotné finanční krizi, úspěšně vyhnuly. Od konce 90. let se bankovní instituce zaměřovaly především na tradiční komerční bankovníctví, úvěrování domácí ekonomiky z domácích úspor. Zahraniční vlastníci bank na našem území nechávali rizikovější obchody na svých centrálních pobočkách, proto české nezaznamenaly tak významnou krizi. Můžeme říci, že značnou výhodou bylo i to, že domácnosti více spoří a nejsou zvyklé žít tolik na dluh. České banky mají též dostatečnou kapitálovou přiměřenost a postačující rezervy.

Druhá fáze globální krize, hospodářská recese, se nám především díky poklesu poptávky po exportech, na nichž jsou české podniky v průměru závislé ze 70 % a více, již nevyhnula. Pokles zakázek vedl a vede k větší opatrnosti při poptávce o úvěry a nabídkách úvěrů ze strany bank. Oba procesy však přispívají k poklesu české ekonomiky. Recese si vyžádala hrozivý propad veřejných financí do deficitu.

Vlivem vlastní měny byla ČR částečně chráněna. Nepřehlédnutelný je fakt, že český finanční trh je oddělen od zahraničního alespoň měnovým kurzem a tudíž se směrem do ČR nepřelévají tak snadno turbulence, které postihly nejen americký finanční trh, ale také země eurozóny. České banky zůstaly relativně oddělené od svých

---

¹¹⁹ KOHOUT, P. *Finance po krizi, důsledky hospodářské recese a co bude dál*. 1. vyd. Praha, 2009, s. 12-72.

zahraničních center. Mají jinou strukturu aktiv, vykazují dostatek vlastních prostředků, zaměřovaly se na jiné teritorium a jiné druhy služeb, investic a transakcí.¹²⁰

Ačkoliv nebyl sektor bank v krizi, celosvětová krize jej ovlivnila. Nezasáhla ho ovšem tak zásadním způsobem jako zahraniční finanční instituce. Českým bankám se daří dobře a jsou nadále ziskové. Banky používají obezřetnější úvěrovou politikou finančních institucí, požadují u všech klientů bez výjimky splnění všech podmínek pro poskytnutí úvěru, včetně kvalitního zajištění. Jejich zisky jsou nižší díky dodatečným nákladům či útlumu poptávky.¹²¹ Krize v bankách, působících v České republice, se projevila také zhoršením hospodaření a poklesem zájmu o některé produkty. Banky však nejsou závislé na výsledcích svých běžných činností, ale z celé jedné třetiny se na jejich příjmech podílí poplatky. Tento stabilní a vnějším vlivům minimálně podléhající příjem tak pomohl bankám zajistit si svou ekonomickou stabilitu.¹²²

Bankovní stabilita, která finančnímu sektoru pomohla, však nevznikla v České republice jen náhodou. Svoji bankovní krizi si už totiž Česká republika prodělala na konci devadesátých let, kdy zde zkrachovalo několik bank. Stát bankám přidělil miliardy korun na jejich záchranu. Lze tedy říci, že banky už byly na krizi vlastně připraveny z minulosti. Především dobrá kapitálová vybavenost, stabilita bankovního prostředí v ČR a obezřetnější úvěrová politika tak zapříčinily, že tuzemské banky byly vůči světové ekonomické krizi imunní.¹²³

Český bankovní sektor v době globální krize obstál velice dobře. Banky svou umírněnou politikou hospodaření i kvalitně vybudovanou pozicí na trhu prokázaly odolnost a stabilitu i v době krize. Zvýšené či mimořádné náklady ani snížená poptávka nebyly pro banky existenčně ohrožující, naopak i v dobách krize banky zůstávaly nadále ziskové. Přihlédneme-li k událostem eurozóny a k situaci velkých, zahraničních koncernů, můžeme říci, že za předpokladu účasti ČR v eurozóně či větší aktivitě zahraničních vlastníků by český bankovní trh nemusel v této těžké době natolik obstát a dopady by byly poté mnohem znatelnější.

---

¹²⁰ ŠAFRÁNEK, L. *Světlo na konci tunelu*. Praha, 2009, s. 32.

¹²¹ VALOVÁ, I. *Banky a český podnikatelský sektor v roce 2010* [online]. Praha : Finance.cz, 2010 [cit. 22. března 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/246750-banky-a-cesky-podnikatelsky-sektor-v-roce-2010/>>.

¹²² ŠMÍD, J. *Banky v České republice postihla krize jen minimálně* [online]. Praha : Vstřicná banka.cz, 2010 [cit. 22. března 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.vstricnabanka.cz/banky-v-ceske-republice-postihla-krize-jen-minimalne-127.html>>.

¹²³ ŠAFRÁNEK, L. *Světlo na konci tunelu*. Praha, 2009, s. 32.

ZÁVĚR

V rámci bakalářské práce byla kromě zmapování historie a vývoje bankovního sektoru v ČR provedena analýza vybraných bankovních institucí (České spořitelny, Komerční banky, Československá obchodní banky) na základě datových podkladů z let 2000 – 2009.

Každá z bank prošla na počátku sledovaného období privatizací. Následující rok po dokončení privatizace, který se však u každé z jednotlivých bank liší, se v nejlepší výchozí pozici nacházela Komerční banka. Její čistý zisk v roce 2002 činil 9,2 mld. Kč s 8935 zaměstnanci. Po přepočtení se ocitá na 1 033 000,- Kč zisku na jednoho zaměstnance, zatímco Česká spořitelna dosahuje v tomto srovnání (rok po privatizaci) pouze 234 000,- Kč za zaměstnance a Československá obchodní banka 417 000,- Kč za zaměstnance. Období po privatizaci tak Komerční banka, resp. skupina Sociéte Générale, zahájila nejlépe. Česká spořitelna, která následně po privatizaci procházela restrukturalizací, dosáhla lepších výsledků až v roce 2002, tedy druhý rok po jejím privatizačním procesu. V tomto roce se po přepočteném zisku, který činil 565 000,- Kč na pracovníka, ocitla mírně pod úrovní Československé obchodní banky, která na zaměstnance dosáhla částky 654 000,- Kč. Pro ČSOB je to však již třetí rok po privatizaci.

Významným mezníkem vývoje českého novodobého bankovníctví se stává rok 2004, kdy ČR vstupuje do Evropské unie. Banky dosahují velice příznivých zisků, po přepočtení na zaměstnance je nejúspěšnějším subjektem Komerční banka s 1 201 000,- Kč na zaměstnance. Banka však propustila v roce 2004 nejvíce zaměstnanců, a to 828, ačkoliv se její celkový čistý zisk mírně zvýšil. Tím se v přepočteném zisku posunula na lepší výsledek.

Další významnou událostí ovlivňující bankovní sektor od roku 2007 se stala světová hospodářská krize. V tomto roce se však všechny sledované instituce nachází ve velmi dobré situaci a jejich zisky dále narůstají. Na úspěšnosti získává Československá obchodní banka, která o 105 000,- Kč na zaměstnance předstihla do té doby nejúspěšnější Komerční banku. Rok 2008 je však zlomový a ČSOB se stává subjektem, který se nejhůře vyrovnává s následky finanční krize. Čistý zisk ČSOB spadl na 683 milionů Kč, především v důsledku ztrát z dluhových cenných papírů. Ostatní dvě největší banky zaznamenávaly další nárůst čistých zisků, který mírně poklesl

až v roce 2009. Krize Československé obchodní banky končí rokem 2009, kdy opět úspěšně hospodaří.

Bankovní zaměstnanci jsou neoddělitelnou součástí všech finančních institucí, u vybraných bank lze však v letech 2000 – 2005 sledovat jejich značný úbytek. Celkem v tomto období banky rozvázaly pracovní poměr s více než 9 900 zaměstnanci, přičemž nejvíce zaměstnanců propustila Komerční banka, konkrétně 4477 osob, což odpovídá 45 %. Banky prudce snižovaly objem svých zaměstnanců především při restrukturalizačních opatřeních, v době před a po privatizaci. Od roku 2005 Komerční banka počty svých pracovníků mírně navyšuje. Nepatrný nárůst nastal také u České spořitelny od roku 2006. Ani jedna z bank nesnížila počty zaměstnanců v důsledku hospodářské krize, naopak obě pokračovaly v rozšiřování objemu pracovníků. Československá obchodní banka zaznamenala úbytek svých zaměstnanců z důvodu odprodávání podílů slovenské části banky.

Čistý zisk je pro bankovní instituce tím nejpodstatnějším ukazatelem. Za období 2000 - 2009 dosáhla nejlepších výsledků Česká spořitelna, jejíž čistý zisk činil za sledovaných 9 let téměř 85 mld. Kč. Komerční banka získala necelých 81 mld. Kč. Zisky Československé obchodní banky, a to i přes značné ztráty při finanční krizi, přesáhly 74 mld. Kč.

Nejúspěšnějším obdobím vybraných bank byly roky 2007 a 2008. Komerční banka zvýšila v těchto letech svůj čistý zisk nejprve o 1,4 mld. Kč a poté o dalších 1,6 mld. Kč. Celkově tak za dva roky zaznamenala nárůst, který přesáhl její celkový čistý zisk z roku 2001 o více než 400 milionů Kč.

Stejně kladný výsledek zaznamenala v roce 2008 i Česká spořitelna. Nárůst za jediný rok činil přes 4,3 mld. Kč, což o 1,3 mld. Kč přesahuje její celkový zisk v roce 2001, době restrukturalizace.

Československá obchodní banka dokázala v roce 2007 navýšit svůj zisk o 3,7 mld. Kč a v roce 2009, téměř o 21 mld. Kč. Tento zisk tudíž vyrovnal ztrátu, kterou ČSOB utrpěla krizí, když rok 2008 zakončila ziskem, který nepřesáhl 700 milionů Kč.

Majoritní akcie analyzovaných subjektů patří od dob privatizace zahraničním vlastníkům. Investice do kontrolního balíku akcií se nejrychleji vrátila Erste Bank, která vynaložených 19 mld. Kč získala zpět šestý rok po nákupu. Pouze o rok déle trvala návratnost investice skupiny Société Générale, která zakoupila 60 % akcií Komerční banky. Ačkoliv vynaložené finanční prostředky získala nejdříve Erste Bank, byl to subjekt, který vynaložil nejmenší objem peněz. Skupině Société Générale se její

investice vrátila sedmý rok, musela však vynaložit o 21 mld. Kč více než Erste Bank. Finanční výnosy z podílu na Komerční bance byly tedy mnohem vyšší než u České spořitelny.

Obě investice byly velice výhodné. Z pohledu Erste se jejich 19 mld. Kč vrátilo nejrychleji, navíc se jednalo o nejmenší vynaložený obnos. Komerční banka investovala o 21 mld. Kč více, ale zároveň získala o 8 % větší podíl akcií společnosti, která ročně vynášela Société Générale větší objem peněz, než Česká spořitelna skupině Erste Bank. Nejméně výhodný byl nákup akcií ČSOB. Skupina KBC zaplatila za majoritní podíl 40 mld. Kč, které se jí vrátily v roce 2009, tedy až po 10 letech.

Banky působící na českém bankovním trhu jsou velice stabilní. Vybrané subjekty zaznamenávají narůstající zisky a do budoucna nejsou zřejmé významné změny. Nelze u nich navíc opomenout hledisko tradice, velikosti a tedy i důvěryhodnosti těchto bankovních institucí u české populace, které jsou jejich významnou výhodou. Vzhledem k dnešní rychle se vyvíjející moderní společnosti si život bez bankovních služeb neumí představit snad již nikdo. Tato skutečnost bankám zajišťuje dlouhodobý a neutuchající zájem klientů o jejich služby a s tím spojené zisky.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. BAŽANTOVÁ, I. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost*. Praha : Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2005. 195 s. ISBN 80-86729-19-2.
2. BUDINSKÝ, V., GRULICH, T. *Banky a finanční organizace v České republice, Finance 95*. Praha : Public history a Petit, 1995. 104 s. ISBN 80-901432-6-1.
3. CIHELKOVÁ, E., JAKŠ, J., et al. *Evropská integrace – Evropská unie*. 1. vyd. Praha : Oeconomica, 2004. 396 s. ISBN 80-245-0854-0.
4. DAVIES, H. *The financial crisis, Who is to blame?* Cambridge : Polity Press, 2010. 240 s. ISBN 978-0-7456-5164-4.
5. EL-AGRAA, M. A. *The European Union, Economics and Policies*. Cambridge : Cambridge University Press, 2007. 630 s. ISBN 978-0-521-69727-9.
6. JABLONSKÝ, I., et al. *Politický adresář ČSFR*. 1. vyd. Praha : Economica, a. s., 1991. 136 s. ISBN 80-85378-02-7.
7. JANÁČKOVÁ, S. *Krize eurozóny a dluhová krize vyspělého světa*. 1. vyd. Praha : Centrum pro ekonomiku a politiku, 2010. 104 s. ISBN 978-80-86547-95-4.
8. KOHOUT, P. *Finance po krizi, důsledky hospodářské recese a co bude dál*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, a. s., 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-3199-5.
9. KOLEKTIV AUTORŮ. *Bankovníctví v České republice*. 4. vyd. Praha : Bankovní institut, a. s., 2000. 349 s. ISBN 80-7265-035-1.
10. KOLEKTIV AUTORŮ. *Co se stane, když se zhasne? Dvě podoby české privatizace*. 1. vyd. Praha : Prostor, 2004. 184 s. ISBN 80-7260-110-5.
11. KRÁL, J. *Bankovníctví I*. Zlín : Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2008. 220 s. ISBN 978-80-7318-776-7.
12. MERVART, J. *České banky v kontextu světového vývoje*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 1998. 163 s. ISBN 80-7106-236-7.
13. PLHOŇ, T. Bruselský bič na poplatky. *Ekonom*, 2009, roč. 53, č. 43, s. 66-67. ISSN 1213-7693.

14. POLOUČEK, S. *České banky na přelomu tisíciletí*. Ostrava : Ethics, 1999. 208 s. ISBN 80-238-3982-9.
15. POLOUČEK, S., et al. *Peníze, banky, finanční trhy*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. 415 s. ISBN 978-80-7400-152-9.
16. PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. 1. vyd. Praha : Oeconomica, 2007. 338 s. ISBN 978-80-245-1180-1.
17. RAIS, K., DRDLA M. *Evropská integrace a bankovníctví*. 1. vyd. Praha : Computer Press, 1999. ISBN 80-7226-211-4. 133 s.
18. REVENDA, Z. *Banky a měnová politika*. Praha : Nad zlato, 1991. 136 s. ISBN 80-900383-3-6.
19. REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 2. vyd. Praha : Management Press, 2001. 782 s. ISBN 80-7261-051-1.
20. ROSE, S. P. *Peněžní a kapitálové trhy*. Přel. L. Grega. Praha : Victoria Publishing, a. s., 1994. 1014 s. ISBN 80-85605-52-X.
21. SPÁČIL, B. *Česká měna od dávné minulosti k dnešku*. 1. vyd. Praha : Orbis, 1974. 177 s. ISBN 11-004-74.
22. ŠAFRÁNEK, L. *Světlo na konci tunelu*. Praha : Orego, 2009. 64 s. ISBN 978-80-86741-91-8.
23. ŠEDO VÁ, J. *Právní základy bankovníctví České republiky*. Brno : Masarykova univerzita, 2001. 119 s. ISBN 80-210-2732-0.
24. ŠENKÝŘOVÁ, B. *Bankovníctví I*. 3. vyd. Praha : Bankovní akademie, a. s., 2002. 199 s. ISBN 80-238-927-1.
25. ŠVEJNAR, J., et al. *Česká republika a ekonomická transformace ve střední a východní Evropě*. 1. vyd. Praha : Academia, 1997. 360 s. ISBN 80-200-0568-4.
26. TOMÁŠEK, M. *Bankovníctví jednotného vnitřního trhu Evropské unie*. 1. vyd. Praha : Linde Praha a. s., 1997. 515 s. ISBN 80-7201-052-2.
27. VELEK, J. *Základní informace o českém bankovníctví*. Praha : Bankovní institut, a. s., 2000. 58 s. ISBN 80-7265-034-3.
28. VENCOVSKÝ, F., et al. *Dějiny bankovníctví v českých zemích*. 1. vyd. Praha : Bankovní institut, a. s., 1999. 594 s. ISBN 80-7265-030-0.

Elektronické zdroje

1. *Bankovní dohled v roce 2004* [online]. Praha : ČNB, 2004 [cit. 18. března 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2004_c.pdf>.
2. *Celkový přehled počtu subjektů ke dni 18. 3. 2011* [online]. Praha : ČNB, 2011 [cit. 18. března 2011]. Dostupný z WWW: <https://apl.cnb.cz/apljerrsdad/JERRS.WEB24.SUBJECTS_COUNTS?p_lang=cz>.
3. Česko. Zákon č. 21/1992 Sb. o bankách. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1992, částka 5, s. 98-105. Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1992&typeLaw=vsechno&what=Rok&stranka=13>>.
4. *Český bankovní sektor* [online]. Praha : BusinessInfo.cz, 2010 [cit. 30. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/bankovnictvi-investovani/cesky-bankovni-sektor/1000464/57975/>>.
5. *ČNB a MF doporučily prozatím nestanovit datum přijetí eura* [online]. Praha : BusinessInfo.cz, 2010 [cit. 20. března 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/zavedeni-eura-v-cr/doporuceni-nestanovit-datum-prijeti-eura/1001759/59261/>>.
6. *Co je to ERM II* [online]. Praha : Aktuálně.cz, 2005 [cit. 20. března 2011]. Dostupný z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/clanek.phtml?id=3651>>.
7. DLOUHÝ, T. *Očekávané trendy outsourcingu v bankovníctví* [online]. Praha : PricewaterhouseCoopers, 2008 [cit. 23. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.pwc.com/cz/cs/clanky-2008/ocekavane-trendy-outsorcingu-v-bankovnictvi.jhtml>>.
8. DRAŠNAROVÁ, K. *Peníze nosíme po kapsách už tisíc let* [online]. Praha : iDNES.cz, 2002 [cit. 19. října 2010]. Dostupný z WWW: <http://finance.idnes.cz/penize-nosime-po-kapsach-uz-tisic-let-dwf-/bank.asp?c=A020211_151820_fi_osobni_jlo>.

9. *EU Servis* [online]. Praha : GE Money Bank, 2011 [cit. 21. března 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.gemoney.cz/ge/cz/2/zivnostnici-firmy/eu-servis>>.
10. HRUŠKOVÁ, M. *Bankou roku se popáté stala Česká spořitelna* [online]. Praha : iDNES.cz, 2010 [cit. 10. října 2010]. Dostupný z WWW: <http://finance.idnes.cz/bankou-roku-se-popate-stala-ceska-sporitelna-f34-/bank.asp?c=A101109_121847_bank_hru>.
11. *Integrace ČR do EU – měnová a hospodářská politika* [online]. Praha : ČNB, 2011 [cit. 19. března 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/mezinarodni_vztahy/cr_eu_integrace/>.
12. JANDA, J. *Finanční krize: vznik, vývoj a předpovědi* [online]. Praha : Měsíc.cz, 2008 [cit. 30. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/financni-krize-vznik-vyvoj-a-predpovedi/>>.
13. KRÁLÍČEK, T. *Přepisují se scénáře. Česko se vrátilo o rok a půl zpět, ekonomika padá víc* [online]. Praha : Economia, 2009 [cit. 30. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://ekonomika.ihned.cz/c1-37130800-prepisuji-se-scenare-cesko-se-vratilo-o-rok-a-pul-zpet-ekonomika-pada-vic>>.
14. *Legislation in force* [online]. Brusel : Evropská komise, 2010 [cit. 23. února 2011]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/legislation/index_en.htm>.
15. *O ČBA* [online]. Praha : Česká bankovní asociace, 2009 [cit. 4. prosince 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.czech-ba.cz/o-cba>>.
16. *O ČNB* [online]. Praha : ČNB, 2010 [cit. 4. prosince 2010]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/>.
17. *O společnosti ČSOB* [online]. Praha : ČSOB, 2010 [cit. 1. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.csob.cz/cz/Csob/O-CSOB/Profil-CSOB/Stranky/default.aspx>>.
18. *Program na spolufinancování projektů podporovaných z fondů EU* [online]. Praha : ČSOB, 2010 [cit. 21. března 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.csob.cz/cz/SME/Tipy/EU-fondy/Stranky/Program-spolufinancovani-projektu-EU.aspx>>.

19. *Staletá historie končí, z Živnobanky je UniCredit* [online]. Praha : Aktuálně.cz, 2007 [cit. 20. října 2010]. Dostupný z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/domaci-ekonomika/clanek.phtml?id=513119>>.
20. ŠMÍD, J. *Banky v České republice postihla krize jen minimálně* [online]. Praha : Vstřícná banka.cz, 2010 [cit. 22. března 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.vstricnabanka.cz/banky-v-ceske-republice-postihla-krize-jen-minimalne-127.html>>.
21. VALOVÁ, I. *Banky a český podnikatelský sektor v roce 2010* [online]. Praha : Finance.cz, 2010 [cit. 22. března 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/246750-banky-a-cesky-podnikatelsky-sektor-v-roce-2010/>>.
22. *Vstup ČR do EU* [online]. Praha : Euroskop.cz, 2011 [cit. 30. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/803/sekce/vstup-cr-do-eu/>>.
23. *Vyjednané kapitoly* [online]. Praha : Euroskop.cz, 2008 [cit. 30. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/154/161/clanek/kapitola-3-volny-pohyb-sluzeb/>>.
24. *Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou (2010)* [online]. Praha : Kancelář národního koordinátora zavedení eura, Ministerstvo financí, 2010 [cit. 19. března 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/dokumenty_vyhodnoceni_maastr_kriter_388.html>.
25. *Výroční zpráva 2000 – Profil* [online]. Praha : Česká spořitelna, 2000 [cit. 23. února 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/2000_profil.pdf> .
26. *Výroční zpráva 2001* [online]. Praha : Komerční banka, 2001 [cit. 23. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.kb.cz/file/cs/o-bance/vztahy-s-investory/publikace/vyrocnizpravy/kb-2001-vyrocnizprava.pdf?55a92df3d636eb15406f4b05353fbaf0>>.
27. *Výroční zprávy České spořitelny za rok 2000 – 2009* [online]. Praha : Česká spořitelna, 2009 [cit. 20. února 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.csas.cz/banka/appmanager/portal/banka?_nfpb=true&_pageLabel=downloads_subportal03&dtree=cs&selnod=17>.

28. *Výroční zprávy 2000 – 2009* [online]. Praha : Komerční banka, 2009 [cit. 20. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.kb.cz/cs/o-bance/o-nas/publikace-kb.shtml>>.
29. *Výroční zpráva za rok 1999* [online]. Praha : ČSOB, 1999 [cit. 23. února 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.csob.cz/WebCsob/Csob/O-CSOB/Vztahy-k-investorum/Vyrocnni-pololetni-zpravy/Vyrocnni-zpravy/CSOB_AR_1999_cz.pdf>.
30. *Výroční zprávy za rok 2000 – 2009* [online]. Praha : ČSOB, 2009 [cit. 20. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.csob.cz/cz/Csob/O-CSOB/Povinne-informace/Pravidelne-zverejnovane-informace/Stranky/Vyrocnni-a-pololetni-zpravy.aspx>>.
31. WEIGL, J. *Ohlédnutí za problémy privatizace českého bankovníctví* [online]. Praha : Kancelář prezidenta republiky, 2006 [cit. 30. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.klaus.cz/clanky/731>>.
32. *Záchrana bank a podniků stála ČR 600 miliard korun* [online]. Praha : Novinky.cz, 2005 [cit. 30. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/51177-zachrana-bank-a-podniku-stala-cr-600-miliard-korun.html>>.
33. *Základní informace* [online]. Praha : Komerční banka, 2010 [cit. 1. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.kb.cz/cs/o-bance/o-nas/zakladni-informace.shtml>>.
34. *Zpráva o finanční stabilitě 2009/2010* [online]. Praha : ČNB, 2010 [cit. 31. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/FS_2009-2010/FS_2009-2010_financni_sektor.pdf>.
35. *Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem 2006 – 2009* [online]. Praha : ČNB, 2009 [cit. 22. března 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/index.html>.

Ostatní zdroje

- *Interní databáze Českého statistického úřadu.*

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Tab. č. 1: Objem úvěrů na trvale se obracející zásoby převedených v roce 1991 na Konsolidační banku	21
Tab. č. 2: Počet bank v České republice v letech 1993 – 1995.....	25
Tab. č. 3: Vývoj počtu bank ČR v letech 1996 - 2004.....	27
Tab. č. 4: Velká privatizace bank v České republice	31
Tab. č. 5: Návratnost investic společností do majoritních podílů bank (v tis. Kč)	41
Tab. č. 6: Konvergenční kritéria	47
Tab. č. 7: Vývoj počtu bank v letech 2005 – 2009	53
Graf č. 1: Vývoj čistého zisku (mil. Kč) a počtu pracovníků České spořitelny.....	36
Graf č. 2: Vývoj čistého zisku (mil. Kč) a počtu pracovníků Komerční banky.....	37
Graf č. 3: Vývoj čistého zisku (mil. Kč) a počtu pracovníků Československé obchodní banky	38
Graf č. 4: Vývoj zisků na zaměstnance (tis. Kč).....	39

SEZNAM ZKRATEK

ČNB – Česká národní banka

ČS – Česká spořitelna

ČSFR – Česká a Slovenská Federativní Republika

ČSOB – Československá obchodní banka

ERM II – Evropský mechanismus směnných kurzů

ES – Evropské společenství

ECB – Evropská centrální banka

ESCB – Evropský systém centrálních bank

FED – Americký Federální rezervní systém

HDP – hrubý domácí produkt

HMU – hospodářská a měnová unie

IPB – Investiční a poštovní banka

KB – Komerční banka

SBČS – Státní banka Československá

ŽB – Živnostenská banka

PŘÍLOHY

Příloha č. I: *Stručná historie IPB v datech*¹²⁴

- Deklarována jako právní nástupce Hypoteční banky království českého,
- Investiční banka (IB) měla v centrálně plánovaném systému financovat „investiční operace“, měla být zdrojem úvěrování v dlouhodobém horizontu,
- během první poloviny 50. let byly tyto aktivity vtaženy do SBČS, IB zůstala na okraji systému se zaměřením na dobíhající operace investičního bankovníctví,
- 1. 1. 1990 plně obnovena jako státní peněžní ústav – univerzální banka s federální působností,
- v únoru 1992 rozdělena v rámci privatizačního projektu na českou a slovenskou část, vznikly tedy dvě akciové společnosti,
- dochází opakovaně k navýšení základního kapitálu (k lednu 1993 přichází stát o majoritu, pokles podílu ze 47 % na 36 %),
- leden 1994 vzniká IPB (probíhá reorientace, velké rozšíření pobočkové sítě),
- v první polovině 90. let je banka prudce zprivatizována do rukou českých subjektů provázaných s touto bankou majetkově i úvěrově,
- červenec 1994 získává akvizicí Regionbanku z Hradce Králové,
- březen 1995 – poštovní divize přejmenována na Poštovní spořitelnu,
- 1996 má IPB opakované problémy na mezibankovním trhu – ostatní banky IPB uzavřely úvěrové linky na základě neetického jednání,
- březen 1997 vyhlášeno výběrové řízení na prodej státního majetku v bance,
- na počátku 1998 velice klesla kapitálová přiměřenost banky,
- 8. 3. 1993 vstupuje japonská investiční banka Nomura International,
- v polovině roku 1998 převzala Banku Haná,
- management připravuje transformaci na holding (snaha vyhnout se dohledu ČNB),
- roku 1999 ČNB zjistila insolvenční banku, operaci s vedením aktiv do fondu na Kajmanských ostrovech, dohled konstatuje neobezřetné jednání, obchody poškozující zájmy vkladatelů, bezpečnost a stabilitu banky,
- 16. 6. 2000 rozhodla ČNB o uvalení nucené správy IPB. Téhož roku se stává vlastníkem ČSOB.

---

¹²⁴ PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. 1. vyd. Praha, 2007, s. 41-43.